

Els greuges de cori
a la Catalunya del segle XVI

Tesi per a la col·lació del grau de doctor en Dret
presentada pel llicenciat Oriol OLEART i PIQUET,
dirigida pel Catedràtic d'Universitat
i Professor Emèrit de la UAB Dr. Joaquín Cerdà Ruiz-Pons

Facultat de Dret, Universitat de Barcelona

Curs acadèmic 1991-1992

Cort de Montsó de 1537 ⁽¹⁾

Reunits una vegada més a l'església major de la vila, per una convocatòria feta el 16 de juny des de Valladolid ⁽²⁾ després de diverses prorrogacions, els braços escoltaren la proposició el 13 d'agost; la cort fou llicenciada el 19 de novembre.

Continuaven la situació bèl·lica a Europa i les topades amb els francesos i altres enemics aliats amb ells per totes les fronteres de l'imperi, alhora que cada vegada era més costós mantenir les tropes, pel qual motiu l'emperador es veié obligat a convocar, un cop més, corts generals per als territoris peninsulars de la Corona d'Aragó per mirar d'aconseguir més recursos ⁽³⁾.

¹ Documentació.- Sentències: ACA, CR, *Arria*, 14, ACA, G, 1083, ACA, G, 1084/2, *Apoques* ACA, G, 1085; *Compartiments*: ACA, G, 1084/1; *Dates*: ACA, G, 1081, *Processos*: comú. ACA, G, 1020, ACA, G, 1019, *eclesiàstic* ACA, G, 1018, ACA, G, 1012/2, *militar* ACA, G, 1021/2, ACA, G, 1021/1, *real* ACA, G, 1012/3, *INIB*, CC, *Corts*, XVI-67. *Altres*. *BNM*, Ms. 6646, f. 36v. COBOLEU / PELLA, *Las còrtes ...*, p. 352-355, MARICHALAR / MARIQUE, *Historia de la legislación ...*, VII (1963), p. 134-135.

² COBOLEU / PELLA, *Las còrtes ...*, p. 352. Tot i que d'acord amb les disposicions recollides en les CADC i la interpretació de la doctrina, el monarca havia de convocar cort als catalans al Principat i des del Principat, és corrent de trobar convocatòries fetes des de diversos punts de la geografia peninsular, i fins i tot europea. Cal destacar el fet que no hem detectat que els estaments protestessin per aquesta circumstància, probablement l'acceptació devia provenir del fet que ja desitjaven prou de celebrar cort amb el rei com per, una vegada convocada (des d'on fos) posar-hi traves i retardar-ne l'inici.

³ COBOLEU / PELLA, *Las còrtes ...*, p. 353-354; MARICHALAR / MARIQUE, *Historia de la legislación ...*, VII (1963), p. 134.

L'estament eclesiàstic havia elegit els seus proveïdors el dimarts 21-ag (4). La provisió que nomenava els jutges de greuges fou dictada el dissabte 15-set-1537 (5). El monarca va nomenar " ... en jutges y proveydors /²⁵ de greuges y reparadors de greuges y demandes /²⁶ donats i donades contra la prefata Real Majestat ... " (6), per part seva, Joan Cardona, bisbe elet de Barcelona, canceller, Miquel May, vice-canceller, Francesc Gralla i Desplà, mestre racional, misser Miquel Joan Pastor, regent la cancelleria i del consell suprem, misser Pere Arnau Gort, regent la cancelleria al Principat, Jeroni Agustí, batlle general, Joan Ferrer Puig, regent la tresoreria, misser Francesc Castelló, advocat fiscal, i misser Francesc Muntaner, doctor del reial consell; per part de la cort, per l'estament eclesiàstic, fra Miquel Pedrotxa, abat de Montserrat, mossèn Francesc Oliver, prior, canonge i síndic del capítol de l'església de Tortosa, fra Gaspar Ferrer, procurador del prior de Catalunya; per l'estament militar, don Dimas Requesens, subrogat en lloc de Pedro Rocabertí, mossen Berenguer

⁴ ACA, C, 1018, f. 15v. Pel que fa al cas valencià, hom pot veure en ACA, C, 1019, la suplicació del braç eclesiàstic per als provisors, del 10-set (f. 94v-95v), del braç militar (f. 95v-96) i del braç reial (f. 96) del dit Regne

⁵ ACA, C, 1020, f. 159-162; ACA, C, 1019, f. 102v-105; ACA, C, 1018, f. 52-55v, ACA, C, 1021/2, f. 44-45v; ACA, C, 1012/3, f. 21v-24.

COROLEU i PELLA (*Las cortes ...*, p. 355) es confonen i afirmen que en aquesta data "...presentaron los catalanes un memoria de agravios ..." alhora que l'emperador "acceptava" (quan de fet sí que accepta, però també nomena) els provisors de la cort i nomenava els seus.

⁶ ACA, C, 1003, f. 1.

càrrec, sota l'argumentació d'una certa economia processal⁽¹⁰⁾.

Es promulgaren setze constitucions i deu capítols de cort⁽¹¹⁾ que, essencialment, tractaven aspectes de retribucions i salaris, censals, matrimoni clandestí, desafiaments, pau i treva; confirmació que les comandes de l'orde de Sant Joan dins de Catalunya només es confereixin a naturals, prohibició d'evccacions de causes menors de cinquanta lliures, relacions comercials, etc.

El servei que es concedí finalment al rei ascendia a 210.000 lliures, de les quals 40.000 (el 19 %) quedaven reservades per satisfer els agreujats⁽¹²⁾. La negociació de l'import del servei, com de costum, fou delicada i gradual. Sembla que l'oferta prèvia, és a dir, la primera

10 ACA, G, 1021/2, f. 23 bis (Full volant inserit a continuació del dia 27 ag en el procés, la numeració és de l'època de Bofarull)

E més supliquen los dits tres estaments a vostra Majestat per evitar despeses y moltes fatigues /² que s segueixen als poblats en lo Principat de Catalunya y Comtats de Rossello y Serdanya /³ los quals tenints ya declaratió de sos greuges feta o fetes per los provisors de greuges de les /⁴ corts passades, són forçats, no obstant la dita declaratió, tornar a donar greuge y fan declarar /⁵ altra vegada sobre lo que ya és estat declarat ab grans despeses y desatents, per lo que plà- /⁶ cia a vostra Majestat provehir ab acte de cort o com més servey li sia, que qualsevol persona /⁷ de qualsevol stament o condició sia que tinga sentència donada per los provisors de greuges /⁸ de les corts passades que a sola ostensió de aquella feta dins lo termini prefigidor als pro- /⁹ visors de greuges nomenadors per vostra Majestat y los dits tres estaments sien admesos".

11 Vegeu-ne la descripció i el resum en MARICHALAR / MARIQUE, *Historia de la legislación ...*, VII (1563), p. 134-135. També pot consultar-se la documentació: ACA, G, 1019, s. 142 ss; ACA, G, 1018, f. 116 ss, ACA, G, 1021/2, f. 93 ss.

12 ACA, G, 1019, f. 154 ss; ACA, G, 1018, f. 110-113; ACA, G, 1021/2, f. 102-104, ACA, G, 1012/3, f. 55v ss. En ACA, G, 1019, hom pot veure les ofertes valenciana (f. 243 ss) i aragonesa (f. 269 ss).

oferta, que es féu al rei era de 150.000 lliures ⁽¹³⁾; el 3-nov s'havia arribat al punt que ja ascendia a 200.000, amb el compromís que es desagregessin els greuges ⁽¹⁴⁾. Per contra, els tractadors del rei precisen que, si no hi ha reserva per als greuges, s'acontenten amb un donatiu de 190.000 lliures, però que si se'n fa reserva, no s'hi avindran per menys de 250.000 ⁽¹⁵⁾. El 6-nov, es parla d'una oferta extra de 50.000 lliures més ⁽¹⁶⁾. Tres dies més tard es parla de tornar a l'oferta de les 190.000 lliures per al rei i de 10.000 per als agreujats. Els estaments ja compten amb el fet que, si no hi reïxen, poden recórrer a l'oferta extra de les 50.000 lliures ⁽¹⁷⁾. Finalment l'oferta es concretarà, a partir del 12-nov, en 210.000 lliures, i la discussió es desplaçarà, no a l'import -com fins ara- sinó a les condicions ⁽¹⁸⁾. Per a executar dit acord es féu l'habitual sindicat als diputats del General ⁽¹⁹⁾.

13 ACA, C, 1021/2, f. 73v.

14 ACA, C, 1021/2, f. 76. V. també el f. 78. ACA, C, 1018, f. 95v.

15 ACA, C, 1012/3, f. 49. El braç reial s'hi va avenir el 5-nov (f. 50v). Se'n pot seguir la gènesi, també, en ACA, C, 1018, f. 90v i ss.

16 ACA, C, 1012/3, f. 51v.

17 ACA, C, 1012/3, f. 52v. L'endemà es tornarà a insistir en aquest punt (f. 53v).

18 ACA, C, 1012/3, f. 55v i ss.

19 ACA, C, 1018, f. 114-117v.

Els greuges de 1537

*** Quitacions***

Es presenten un total de 21 reclamacions per quitacions, de les quals 16 són estimades i cinc desestimades.

Els setze greuges estimats es distribueixen, per oficis, per ordre decreixent, en gentilhomes de la guàrdia i custòdia de sa Majestat, quatre casos ⁽²⁰⁾; capellà de la capella de sa Majestat, dos ⁽²¹⁾; i també dos per la fabricació de les galeres ⁽²²⁾. Trobem un cas del mestre racional (146,61v); del regent la tresoreria (151,65); d'ajudant extraordinari de mestre racional (17,8v); per capità de fortalesa (94,39v); i per una anada a Saragossa (120,50). Resten tres casos sense especificar ⁽²³⁾. Quant als cinc casos desestimats, n'hi ha un cas d'home d'armes -a Nàpols- (107,45); de capità (108,45); d'agut il (125,53); d'artiller (153,66), i en resta un sense especificar -de Nàpols- (149,64v).

1537.3.3: el procurador de Lluïsa Sunyer presenta greuge per 400 ducats deguts pel temps de quatre anys, per una provisió del rei sobre els serveis del seu difunt marit, sobre els emoluments de la tresoreria. Es condemna el rei a pagar *el que constarà ser-li degut fins a la conclusió de la present cort.*

1537.6.4: el noble Galceran Remolins, gentilhome de la casa i de la guarda de sa Majestat, reclama 200 ducats per dos albarans d'escrivà de ració per la seva quitació; es condemna el rei.

²⁰ Són el 6.4. 31,14v, 60,26v; 64,28.

²¹ El greuge 27,12, i el 157,68.

²² El 123,51v, i el 190,87 (per portar-ne el llibre de comptes).

²³ Els greuges 3,3; 183,64v; 192,87v.

1537.17.8v: Joanot Anglès, ajudant extraordinari del mestre racional, presenta greuge per la quantitat continguda en albarans d'escrivà de ració, consignada sobre la tresoreria general. Es condemna el rei a pagar-li el que serà degut fins a la conclusió de la cort.

1537.18.8v: [es correspon amb el 1534,89,42] Estefania Gualbes, vídua de Frederic Honorat Gualbes, regent la cancelleria, per la quantitat no pagada d'aquells 1.000 ducats donats a dit *quondam* per sa Majestat per ajuda de casament d'una filla, per sentència de 1534.

1537.27.12: mossèn Guerau Albanell, capellà de la capella de sa Majestat, reclama 408 lliures (amb albarans d'escrivà de ració), *salvat dret de compte*. Es condemna el rei (els albarans, fetes les deduccions que consten, prenen suma de 7.920 sous).

1537.31.14v: Galceran Marquet, ciutadà de Barcelona, presenta greuge per 139 $\frac{1}{3}$ ducats, per albarans d'escrivà de ració per la seva quitació de gentilhome; es condemna el rei.

1537.60.26v: Lluís Margarit, donzell, com a tenint dret i causa (per donació) d'Alonso Carrillo i Margarit, germà seu reclama 250 ducats a son germà deguts (amb albarans) per la seva quitació de gentilhome. Vistes la demanda, la cessió, la donació i els albarans (*los quals comprenen major quantitat*), es condemna el rei.

1537.64.28: mossèn Tomàs Boixadors, per 200 ducats per dos albarans d'escrivà de ració per la seva quitació de gentilhome de sa Majestat. Es condemna el rei a pagar-li el que és degut, fetes les deduccions que consten al dors.

1537.94.39v: Berenguer Castre *olim* Cervelló, baró de la Llacuna, com a hereu de Pedro Castre *quondam*, vescomte d'Illa, per 3.519 ducats 10 sous deguts per salaris i mercès, així per la capitania i alcaldia de la fortalesa de Sangüesa [Navarra] com per aquells 130.000 morabatins que sa Majestat va manar pagar-li cada any des del dia que la dita fortalesa va ser enderrocada. Vistes les provisions i el testament, i la sentència reial en favor de dit Berenguer sobre dit testament, vista la publicació del testament de Caterina Castre Pimentel i Lanuça, una provisió de misser Francesc Vallsec, doctor del reial consell, certificatòria de Joan Vallès, tresorer del Regne de Navarra, es condemna el rei a pagar-li un

cuento i 67.000 morabatins moneda de Castella de les rendes de Navarra.

1537.120.50: misser Pere Arnau Gort, doctor en quiscun dret, conseller i regent la cancelleria, per 900 ducats pel salari de l'anada que féu a Saragossa, més el degut per altres gràcies; es condemna el rei a pagar-li el que li és degut *fins a la conclusió de la cort*.

1537.123.51v: Pau Seguí, mercader de Barcelona, per 250 lliures de quan serví en la fàbrica[ció] de les galeres a Barcelona els anys 1527, 1528 i 1529. Es condemna el rei a pagar-li 150 lliures barceloneses, prestada caució idònia.

1537.146.61v: Francesc Gralla i Desplà, mestre racional de la règia cort, reclama 39.098 sous 10 diners deguts per albarans d'escrivà de ració, així per la seva quitació ordinària de 10 sous / dia com per altres gràcies (es condemna el rei a pagar dita quantitat que es en 14 albarans), més 33.400 sous per una cautela firmada per sa Majestat d'una ajuda de costa de 200 ducats / any que diu li són deguts des del 5-des-1530 (rei condemnat, des de dit dia fins al 19-nov-1537, dia de conclusió de dita cort, que són 6 anys 11 mesos 15 dies); més una cautela de mercè de 3.000 sous valencians (es condemna el rei a pagar-la, que són 20.895 sous valencians, *que reduïts a catalans són 23.857 sous 1 diner*). Totes tres partides acumulades prenen suma de 96.356 sous 11 diners.

1537 151.65: els tutors i curadors de Marianna Ferrer, filla i hereva de mossèn Jaume Ferrer *quondam* regent la tresoreria, per 2.000 lliures *salvat dret de compte*, per dit ofici; es condemna el rei a pagar-li 32.897 sous 1 diner.

1537.157.68: Elisabet Pasqual i Vives, muller relictà de mossèn Francesc Pasqual, com a tenint lloc i cessió de Miquel Vives, capellà de sa Majestat, demana 5.580 i 360 sous (amb albarans) a dit Vives deguts per raó del seu salari (es condemna el rei a pagar-li com a donatàriz del dit Vives, dites quantitats fetes les deduccions que consten); més 40 lliures a ell degudes per cauteles (*atès que no consta de sa intenció, li imposen silenci*).

1537.183.84v: Maria Brunell i Boïgues, hereva de Joan Boïgues, reclama 600 sous (amb albarans d'escrivà de ració) a dit *quondam* deguts; es condemna el rei.

1537.190.87: Joan Riambau demana l'esmena del temps que serví a les drassanes de Barcelona portant el llibre de comptes dels mestres i altres oficials, ministres i persones. Es condemna el rei a pagar-li 30 ducats, *prestada idònia caució*.

1537.192.87v: Joana Resende i la Cavalleria, per 340 $\frac{1}{3}$ ducats deguts al seu marit per albarans d'escrivà de ració; es condemna el rei, *prestada idònia caució*.

*** Quantitats ***

Deis 13 greuges presentats només se'n desestimen dos (24). Les reclamacions es distribuïxen en: sis per l'import de diversos materials (25); quatre per diversos privilegis (26); i un de sol per préstecs al rei -Joan II'- (147,62v).

1537.96.40v: Jerònima Fiveller (a) Vesachs, com a succeint na Beatriu Vesachs, muller relictada de Dimas Vesachs *quondam* agutzil de sa Majestat, presenta greuge (en dit nom) per 200 lliures a la dita *quondam* mare seva i tot el que li serà degut per un privilegi anual de 18 lliures dat per Ferran II a dita *quondam*; es condemna el rei.

1537.138.58: Jeroni Bosc, esparter, per 27 lliures 13 sous 1 diner, per raó de la resta de compte tingut amb ell i amb mossèn Bartomeu Ferrer *quondam*, regent la tresoreria, per raó de certs llibants que li havia donats *per ops* de les galeres que sa Majestat havia manades fabricar a Barcelona. Vista la demanda i la

24 El 88,38 (per una consignació) i el 191,87 (pel preu del vestuari de l'ofici d'arxiver).

25 El greuge 138,58 (per llibants de les galeres), 139,58 (per veles), 142,60 (per armament); 147,62v (per pintures) i el 187,86 i 189,86v (per arbres per a les galeres).

26 Són els greuges 96,40v; i els 175,78; 176,79; i 177,79v.

certificació del mestre racional amb què consta de la intenció de dit Bosc, es condemna el rei, *prestada caució idònia*.

1537.132.58: Pau Tapioles, veler, ciutadà de Barcelona, reclama 24 lliures 5 sous per raó de la resta de compte tingut amb ell i amb mossèn Bartomeu Ferrer *quondam*, regent la tresoreria, per raó de certes veles que li havia donades *per ops de les galeres* que sa Majestat havia manades fabricar a Barcelona. Vista la demanda i la certificació del mestre racional amb què consta de la intenció de dit Tapioles, es condemna el rei, *prestada caució idònia* (27).

1537.142.60: l'il lustre Ferrando Cardona, almirall del Regne de Nàpols, reclama, *entre moltes altres coses*, 2.800 ducats per una colobrina, $\frac{1}{2}$ colobrina i 4 migs canons dobles de coure amb els seus carretons i municions de dites peces d'artilleria que li foren preses per manament de sa Majestat *a ops i servei de sa Majestat a la vila de Palamós*. Es condemna el procurador fiscal a restituir dites peces *o la vera valor* de dita artilleria i arreus liquidadora en un altre judici, alhora que se li salva dret, si algun li'n correspon, en la propietat o domini d'aquella (28).

1537.147.62v: mestre Nicolau Credença, pintor, per 394 lliures 19 sous 4 diners a ell degudes per rodelles, pavesos, pintures i moltes banderes i dauradures fetes en les galeres que per manament de sa Majestat féu fabricar a Barcelona mossèn Bartomeu Ferrer *quondam*, regent la tresoreria. *Atès que consta de dites coses*, es condemna el rei a pagar-li 320 lliures, *prestada caució idònia*.

1537.152.65v: mossèn Bernat Florença, notari, per 1.122 lliures prestades graciosament al rei Joan II, besavi de sa Majestat, per Miquel Manresa *quondam*, mercader de Barcelona, al qual *pretén que succeeix* pels seus títols l'agent, *demanant-ho a sa Majestat com a tenint els béns del rei Joan II*. Es condemna el rei a fer consignació a dit Florença de dita quantitat sobre les rendes del marquesat d'Oristany i de Gociano del Regne de Sardenya, *pagadores en la forma*

27 Quant a les altres coses demanades -que no s'especifiquen-, es declara que no procedeixen.

28 Quant a les altres coses demanades, que no s'indiquen, s'absol el procurador fiscal i es reserva dret en un altre judici.

i manera que els altres creditors que tenen consignacions en dits marquesats s'acostumen a pagar.

1537.175.78: Maria Banyuelos reclama 1.200 lliures valencianes a ella degudes per un privilegi de sa Majestat de gràcia de 2.000 sous anuals sobre les rendes reials de la salina de la Mata del Regne de València, *pretenent* 12 anyades fins al 13-oct-1537. Es condemna el rei (29).

1537.176.79: Onofre Banyuelos, demana el mateix que Maria Banyuelos (30).

1537.177.79v: Maria Banyuelos.

1537.187.86: Antoni Vedrúna (a) Ciurana, batlle d'Hostalric, reclama per arbres i altra fusta presa *per ops* de les galeres. Atesa l'oblació feta per mossèn Puig, regent la tresoreria, que dit Vedrúna es presenti al tresorer i rebi la paga dels arbres a *raó de la taxa acostumada*, i presentant-s'hi, si no és pagat dins dels tres mesos primer vinents, *es condemna, en aquest cas, el rei a pagar els arbres presos.*

1537.189.86v: Gabriel Tries, *en els noms continguts en el procés*, reclama per certs arbres presos *per ops* de les galeres. Es condemna el rei a pagar tots els arbres que provarà que li han estat presos i que no li han estat pagats, *segons la taxa acostumada, feta, però, liquidació del que li deu el mestre racional.*

* Censals*

1537.163.70v: mossèn Galceran Torrent, Frederic Torrent, fill seu, i Violant Guardiola, vídua de misser Cuerau Guardiola, com a hereus i successors de misser Jaume Torrent *quondam*, regent la cancelleria, presenten greuge per pensions degudes, cada una de les quals és de 17 lliures 14 sous 7 diners d'aquell censal de preu o propietat en cas de llució de 390 lliures devallant dels censals de *Luqui Scarampi* que foren cessats de pagar per provisió del rei Alfons, no obstant que el rei Ferran II tingués dits censals com a nuls i extingits, per molts serveis de dit Torrent, revalidà dit censal, pensió que diuen rebé dit *quondam* fins 1498; demanen, doncs,

29 v. el greuge 176.79, i el 177.79v.

30 v. el greuge 175.78, i el 177.79v.

500 lliures *salvo iure compositi*, per dites pensions; es condemna el rei a pagar dita pensió de 1499 fins a 1537, i se'ls imposa silenci en determinats casos.

1537.171.76: el síndic de la ciutat de Barcelona reclama 3.872 lliures per raó de ròssecs o pensions cessades de pagar per aquell censal de pensió de 484 lliures venuda pel rei Joan II amb especial obligació de les rendes de la batllia general de Catalunya. Es condemna el rei a fer consignació a la dita ciutat sobre les rendes del marquesat d'Oristany i comtat de Gociano *en la forma acostumada*, haguda primer certificació del mestre racional que són degudes.

*** Detenció de nau***

1537.93.39v: Jeroni Oller, presenta greuge per raó de la detenció *que diu ser estada feta* de la seva nau dita Sant Cristòfol a la platja de Barcelona per manament del lloctinent general de sa Majestat el 9-maig-1537 per temps d'un més i quatre dies. Es condemna el rei a pagar-li 100 lliures.

1537.162.70v: Joan Vilanova, mercader, reclama 1.200 escuts per la detenció per temps de 3 mesos i dies d'una nau seva per manament de sa Majestat. Es condemna el rei a pagar li 400 ducats.

*** Danys***

1537.111.45v: el síndic de Perpinya presenta greuge pels *danys i damnatges* que hi ha hagut a la vila per enderrocar, per ordre del rei, l'església de Sant Llàtzer (no ha lloc, se li reserva dret en un altre judici); més els 600 ducats *que diuen* despengueren per enderrocar la torre *cerdana* (es condemna el rei, alhora que els provisors confirmen que el 1528 ja *els foren adjudicats* per dites despeses, 400 ducats, dels quals han rebut compartiments).

1537.194.98v: el prior de Catalunya i la universitat de la vila de Barberà presenten greuge que es resol en el sentit que els siguin pagades 500 lliures a sou i a lliura entre ells distribuïdores pels jurats de la vila, és a dir, 30 ducats a dit prior i la resta als homes i dones de dita vila *damnificats*, pagada pels diputats al batlle i jurats de la dita vila, *jatsia que sa Majestat no sia tingut a pagar les culpes i danys donats per sos oficials, sinó a fer i administrar justícia d'aquells*.

*** Gràcies***

1537.20.9r: misser Miquel Joan Pastor, regent la cancelleria i del consell de sa Majestat, reclama quantitats contingudes en cauteles (cada una és gràcia de sa Majestat de 1.000 ducats). Es condemna el rei, alhora que es decreta que se n'apunti al dors el que se'n vagi pagant.

*** D'altres***

1537.85.37: Elisabet Fajol, vídua i hereva universal de misser Bartomeu Fajol *quondam*, metge, reclama 60 ducats per raó de les visites que dit *quondam* féu als francesos que esclaven en els càrcers comuns de Barcelona i en el castell nou, per manament de mossèn Jaume Ferrer *quondam*, regent la tresoreria; es condemna el rei a pagar-li 50 ducats.

1537.140.58v: el síndic de la vila de Granollers presenta greuge demanant *deure ésser convocada i admesa* en les corts que es convoquin als catalans, *com les altres viles reials de Catalunya*; els provisors decreten *que d'ací avant dita vila sigui convocada, citada i admesa a les corts esdevenidores, salvant dret al síndic de la ciutat de Barcelona, si algun li'n competirà contra la dita vila, en contradir in futurum a les dites convocació i intervenció a les corts.*

*** Especials***

1537.141.59: mossèn Galderic Pagès, donzell, presenta greuge perquè el 1529 presentà una demanda davant els aleshores provisors per 63 ducats 15 sous per forment que prestà als soldats alemanys que eren al Rosselló per manament de sa Majestat, dels quals té debitor) firmat; com que per *inadvertència i error* fou adjudicat dit deute a mossèn Francesc Pagès, *errant en el nom propi de Francesc a Galderic*, demana dit error ser corregit i que es declari que sigui admès en els compartiments dels diners deixats per sa Majestat per a 1528 i 1537. *Atès que consta de dit error et als* es condemna el rei a pagar-li el restant de dits 63 ducats 15 sous en els compartiments de 1537.

*** Sentències anteriors***

1537.1.1v: [es correspon amb el 1534,5,2v] el noble Jofre Llordat, havent dret i causa de Joan Cardona, elet de Barcelona, reclama la restant quantitat de les 500 lliures que li foren donades per dit Cardona per ajuda i auxili del dot de dona Rafela, filla

seva, les quals 500 lliures són d'aquelles 1.000 lliures consignades a dit Cardona pel col·lector de la cambra apostòlica sobre la quantitat a Pedro Cardona, arquebisbe de Tarragona de bona memòria adjudicades pels proveïdors de 1528, feta deducció del que rebrà en els compartiments de les 60.000 lliures reservades a la cort de 1534. Vista la sentència de 1534, es condemna el rei.

1537.2.2v: [es correspon amb el 1534,85,40] el procurador i actor de Rafela Sunyer, filla, pubilla i hereva de misser Joan Sunyer, vice-canceller, la quantitat restant dels 1.340 $\frac{1}{2}$ ducats de 1534 [per remuneració de serveis]. Es condemna el rei.

1537.4.3v: [es correspon amb el 1534,211,103] el procurador de Jeroni Coromines, per la quantitat restant de 283 lliures 3 diners adjudicades per sentència de 1534 [per quantitats pagades a Orà contra privilegis de Barcelona].

1534.5.4: [es correspon amb el 1528,78,23] el síndic i procurador dels homes de Bàscara, pel residuum d'aquelles 100 lliures adjudicades el 1528 [per préstecs fets als soldats alemanys].

1537.7.4v: [es correspon amb el 1534,137,67] Jaume Franc i Bernat Joan Marimon, com a hereus i successors de misser Francesc Franc *quondam*, regent la cancelleria, per sentència de 1534 [per cauteles del rei catòlic].

1537.8.5: [es correspon amb el 1534,144,37v] el procurador de Joan Torres, per sentència de 1534 [per feina feta en les galeres de sa Majestat].

1537.9.5: [es correspon amb el 1534,15,7v] Guiomar Cruilles i Urrea, per sentència de 1534 [per una gràcia per ajuda de casament].

1537.10.5v: [es correspon amb el 1534,36,17] Miquel Vallseca, donzell, per sentència de 1534, més el degut per albarans d'escrivà de ració com a gentilhome de sa Majestat, fins a la conclusió de la cort, que segons diu, prenen suma de 200 ducats *pot més o manco*. Vista la sentència i els dos albarans (que prenen suma de 200 ducats), es condemna el rei.

1537.11.6: [es correspon amb el 1534,50,23v] Lluís Oliver i Boteller, vescomte de Castellbò, per la quantitat restant d'aquelles 1.055 lliures 10 scus 9 diners adjudicades el 1534; més 109 lliures

13 sous per un albarà o debitori de l'ofici de mestre racional per raó de la fàbrica de les quatre galeres a la ciutat de Tortosa.

1537.12.6v: [es correspon amb el 1531,34,16v] mossèn Marc Antoni Camós, donzell, per sentència de 1533; més 200 ducats (amb albarans d'escrivà de ració) per la seva quitació de gentilhome.

1537.13.7: [es correspon amb el 1534,46,21] Isabel Cotxa, *en cert nom*, per sentència de 1534 [per la seva quitació]; més 118 lliures 14 sous (amb albarà del mestre racional del Regne de Sardenya). Es condemna el rei per al primer clar. Quant al segon, *atès que no consta de dit albarà*, s'absol el procurador fiscal.

1537.14.7v: [es correspon amb el 1534,12,9] mossèn Joanot Ferrer, cavaller, per sentència de 1534 [per una gràcia de sa Majestat]; més 276 lliures degudes per 60 ducats que sa Majestat li donà per privilegi. Es condemna el rei, i pel privilegi, que pagui *tot el degut fins a la conclusió de la cort*.

1537.15.7v: [es correspon amb el 1534,13,6v] mossèn Gaspar Vilamala, cavaller, per sentència de 1534 [per les despeses que féu per prendre un delat].

1537.16.8: [es correspon amb el 1534,141,68v] mossèn Onofre Maimó, per sentència de 1534 [per la seva quitació]; més 320 lliures (amb albarans d'escrivà de ració) per la seva quitació d'uixer. Es condemna el rei a pagar el que serà degut, més 6.784 sous dels albarans).

1537.19.9: Magdalena Quintana, muller del misser Miquel Quintana, per sentència de 1534.

1537.21.10: [es correspon amb el 1534,43,20] Francesc Ilop i Joan Ribera, mercaders de Barcelona, per sentència de 1534 [per béns presos]

1537.22.10: [es correspon amb el 1531,56,27 (?)] Francesc Ilop i Elisabet Comes, per sentència de 1534 [per danys en béns].

1537.23.10v: [es correspon amb el 1534,191,93v] Antoni Carbonell, per sentència de 1534 [per serveis fets a les galeres de sa Majestat].

1537.24.11: Pere Porrassà, mercader de Barcelona, en nom seu propi i de la seva muller, per sentència de 1534.

1537.25.11: [es correspon amb el 1534,113,55v] Anna Torrelles, per sentència de 1534 [per quitació].

1537.26.11v: [es correspon amb el 1534,54,26] el vescomte de Rocabertí, per sentència de 1534.

1537.28.12: [es correspon amb el 1534,20,10] el noble Felip Cervelló, per la restant quantitat d'aquelles 840 lliures a ell adjudicades el 1534 [per una gràcia de sa Majestat]; més 960 lliures en virtut d'un privilegi de consignació de 200 ducats de renda sobre la tresoreria. Es condemna el rei, quant al privilegi, *fins al dia de la conclusió de la cort, prestades les garanties acostumades.*

1537.29.13: [es correspon amb el 1534,52,24v] Isabel Gualbes, vídua de micer Joan Gualbes *quondam*, regent la cancelleria del rei catòlic, i dels seus fills i filles, per la quantitat restant d'aquelles 4.315 lliures 5 sous, a ells i a cada un d'ells adjudicades el 1534 [per quitacions i gràcies]; més (per a dita Isabel i per al seu fill Joan Bonaventura Gualbes), el que els sigui degut, a ella, per un privilegi de 100 lliures anuals sobre la tresoreria durant la seva vida, fins a la conclusió de la cort; a ell, 1.100 lliures (amb albarans d'escrivà de ració). Vista l'adjudicació feta a dita Isabel i Joan Bonaventura de l'heretat i béns dels seus fills Dionís Francesc i Miquel, es condemna el rei (quant als albarans de Joan Bonaventura, prenen suma de 2.200 sous).

1537.30.14: [es correspon amb el 1534,186,90] misser Francesc Castelló, advocat fiscal i del consell de sa Majestat, per sentència de 1534 [per la seva quitació]; més el degut pel regent la tresoreria per raó de les 100 lliures que dit Castelló rep cada any, fins al dia de la conclusió de la cort.

1537.32.15: [es correspon amb el 1528,170,45v] Estefania Hospital, muller relictà, hereva i usufructuària de misser Miquel Hospital, per sentència de 1528 [per una cautela]; més 100 ducats anuals des de la conclusió de dites corts fins al dia que morí dit misser, que *diu* són 4 anys 9 mesos 16 dies. Es condemna el rei (quant al privilegi, des de conclusió de la cort fins a l'1-maig-1533, que consta que morí).

1537.33.15v: [es correspon amb el 1534,152,74] Anna Margarida Serra, muller relictà i com a tenint i posseint l'heretat i els béns

de Pere Serra *quondam*, mercader, per sentència de 1534 [per la seva quitació].

1537.34.16: [es correspon amb el 1534,120,58] mossèn Miquel Oliver, donzell, com a hereu universal de mossèn Galceran Oliver, per sentència de 1534 (al seu pare dictada, per salaris dels seus oncles); vistes dita sentència i testament, es condemna el rei.

1537.35.16v: [es correspon amb el 1534,40,18v] Joana Morelló, muller relictà i usufructuària -segons dir- de misser Francesc Joan Morelló *quondam*, i de Margarida Morelló, vídua, *en cert nom*; per sentència de 1534 (a ell adjudicada, per consignació del col·lector de la cambra apostòlica).

1537.36.17: [es correspon amb el 1534,17,8] Frederic Peiró, fill i hereu d'Isabel Peiró *quondam*, mare seva, per sentència de 1534 (a ella adjudicada, per privilegis i cauteles del seu pare), més el que restarà per una gràcia de 50 ducats / any (a ella atorgada). Es condemna el rei (quant a la gràcia, fins al dia del seu òbit).

1537.37.17v: [es correspon amb el 1534,55,26v] Joan Miquel Icart, canonge de Barcelona, per sentència de 1534 [per la seva quitació].

1537.38.17v: [es correspon amb el 1534,151,73v] Magdalena Ferran, muller relictà, com a tenint i posseint l'heretat i els béns de Miquel Ferran *quondam*, mercader, pel seu dot i espoli, per sentència de 1534 [pel temps vacat en la fàbrica i custòdia de les galeres de sa Majestat].

1537.18b.39: [es correspon amb el 1534,153,71v] Baltasar Rossella, mercader, per sentència de 1534; més 919 sous per robes preses per Bartomeu Ferrer *per ops de* les galeres. El rei és condemnat (només quant a la sentència).

1537.40.18v: [es correspon amb el 1534,126,61] Francesc Soldevila, fill i hereu de mossèn Jaume Soldevila *quondam*, cavaller, per sentència de 1534 [per consignació del col·lector de la cambra apostòlica].

1537.41.19: Francesc Guerau Fogassot, escrivà de manament, per sentència de 1528.

1537.42.19: [es correspon amb el 1534,2,1v i el 1534,3,2] Frederic de Portugal, arquebisbe de Saragossa, lloctinent general en el present Principat i Comtats, per sentència de 1534 [per quitació]; més 19.000 ducats pels seus salaris i ajuda de costa de la lloctinència general de Catalunya de 1533 a 1537; més el degut per raó de dits salaris fins a la conclusió de la present cort.

1537.43.20: [es correspon amb el 1534,228,113] el reverend abat i el monestir de la verge Maria de Montserrat, per sentència de 1534 [per lliurances de sa Majestat].

1537.44.20: [es correspon amb el 1534,212,103v] Jaume Ferrer, mercader, per sentència de 1534 [per materials per a les galeres de sa Majestat].

1537.45.20v: [es correspon amb el 1534,148,71v] Joanot Costabella, per sentència de la cort de 1534 [per una expectativa d'ofici].

1537.46.20v: [es correspon amb el 1534,41,18v] Carles Oms i Cruïlles, portant veus de general governador als Comtats de Rosselló i Cerdanya, per sentència de 1534, per raó de la gràcia de 4.000 sous que tenia del rei catòlic, des de la cort passada fins a la conclusió de la present.

1537.47.21v: [es correspon amb el 1534,49,23] Jerònima Sorts, vídua, per sentència de 1534.

1537.48.21v: Narcís Rafel, per sentència de 1534.

1537.49.22: [es correspon amb el 1534,185,89v] mossèn Rafel Joan, secretari de sa Majestat, fill i hereu universal de mossèn Pere Joan *quondam*, secretari de sa Majestat, per sentència de 1534 [per la seva quitació]; més el degut pel salari del seu ofici (amb albarans) des del dia que el seu pare li remunerà fins a la conclusió de la cort. Es condemna el rei (els albarans prenen suma de 7.750 sous).

1537.50.22v: [es correspon amb el 1534,100,48v] m'isser Joan Carbonell, doctor en quiscun dret, com a tenint la donació de la noble Jerònima Sans i Gualbes, muller relictada de Baltasar Gualbes *quondam*, en virtut dels capítols matrimonials entre ell i la senyora Eugènia Guinard, muller seva, per sentència de 1534 (a dita Jerònima adjudicada [per consignació al marit de dita Jerònima], i a dit Carbonell per dita Jerònima consignada en els capítols matrimonials).

1537.51.23v: [es correspon amb el 1529,5,2v] els administradors de l'hospital de la Santa Creu de Barcelona, per la quantitat restant d'aquelles 420 lliures a mossèn Joan Albanell *quondam*, cabiscol de Barcelona, adjudicades per sentència de 1529 [per quitació del causant], que *prete en els pertanyon per testament de dit Albanell*; vistes la sentència i el testament, es condemna el rei.

1537.52.23v: [es correspon amb el 1534,183,86v] Joan Llorenç Calça, ciutadà de Barcelona, com havent dret i causa *segons diu* dels hereus de Guerau Joan Boïgues *quondam*, escrivà de manament, per sentència de 1534 (a ell en dit nom adjudicada, per la quitació de dit Boïgues).

1537.53.24: [es correspon amb el 1534,30,14v] misser Miquel Xicot, cavaller i doctor en quiscun dret, per sentència de 1534 [per detenció d'una nau].

1537.54.24v: [es correspon amb el 1534,132,64v] Beatriu Seguí, vídua i hereva de Jaume Seguí, regent l'ofici d'escrivà de ració de Catalunya, per sentència de 1534 [per quitació del causant].

1537.55.24v: [es correspon amb el 1534,96,17] Gregori Echevarris, per sentència de 1534 [per quitació].

1537.56.25: [es correspon amb el 1534,33,16] Gismundo Barberà, per sentència de 1534; més 200 ducats (amb albarans d'escrivà de ració) per la seva quitació de gentilhome.

1537.57.25v: [es correspon amb el 1534,109,53] Berenguer Oms, capità de Cotlliure, per sentència de 1534 [per salari de les galeres].

1537.58.26: [es correspon amb el 1534,110,53v] Gaspar Muñoz i Joan Muñoz, germans, per sentències de 1529 i de 1534 [sense especificar].

1537.59.26: [es correspon amb el 1534,42,19v] els tutors i curadors dels fills i hereus de mossèn Perot Altariba *quondam*, agutzil extraordinari, per sentència de 1534 [per quitació].

1537.61.27: [es correspon amb el 1529,66,18] el procurador o actor d'Agustí Miquel Gualbes, fill i hereu de Miquel Angel Gualbes, per sentència de 1529 a dit *quondam* adjudicada per albarans d'escrivà

de ració per la seva quitació de gentilhome. Vist la demanda i el testament, es condemna el rei.

1537.62.27v: [es correspon amb el 1534,31,15] Guiomar Gualbes Terrena i Madrigal, per sentència de 1534 per una consignació de 150 ducats / any sobre la tresoreria; més el degut per dita consignació fins a la conclusió de la dita cort.

1537.63.28: [es correspon amb el 1534,12,6] Gaspar Banyuelos, per sentència de 1534 [per pensió d'una consignació a la seva mare].

1537.65.28v: [es correspon amb el 1534,23,11v] el procurador o actor del capítol de l'església i Seu de Tarragona, per sentència de 1534 [per consignació del col·lector de la cambra apostòlica].

1537.66.29: [es correspon amb el 1534,16,8 i amb el 1534,53,25v] mossèn Jaume Cahorts, burgès de Perpinyà, presenta dos greuges per dues sentències de 1534 [per consignació i salaris, i per quitació de les "Cinquanta llances" (31)].

1537.67.29v: [es correspon amb el 1534,209,101] Joan Cardona, clet de Barcelona, conseller i canceller, per sentència de 1534 [per consignació del col·lector de la cambra apostòlica, i per altres quantitats, com ara gràcies, etc.]; més el degut fins a la conclusió de la cort per una cautela (o provisió) de 300 lliures / any. Com que consta que *no ha rebut res de la cautela*, es condemna el rei (quant a les altres coses, es reserva dret).

1537.68.30: [es correspon amb el 1534,73,33, amb el 1534,74,33 i amb el 1534,90,43] Galceran Albanell, en nom seu propi i com a pare i legítim administrador dels seus fills, per tres sentències de 1534 [per gràcia i quitació, per quitació seva i per quitació del causant]; més 369 lliures 12 sous *salvat dret de compte* en virtut d'albarans d'escrivà de ració per la seva quitació d'agutzil ordinari.

1537.70.31: [es correspon amb el 1534,232,114] Joan Llätzer Bosc i Joan Benet Bosc, germans, per sentència de 1534 [per medecines lliurades].

1537.71.31v: [es correspon amb el 1534,39,18] misser Pere Clariana, doctor del reial consell, per sentència de 1534 [per consignació del col·lector de la cambra apostòlica, al causant].

1537.73.32: [es correspon amb el 1534,112,55] misser Pere Aguiló, doctor en quiscun dret, per sentència de 1534 [per consignació del col·lector de la cambra apostòlica].

1537.74.32v: [es correspon amb el 1534,101b,49v] Elionor Pardà, muller i hereva de Joan Pardà *quondam*, agutzil extraordinari, per sentència de 1534 [sense especificar].

1537.75.33: [es correspon amb el 1534,56,27 (?)] Elisabet Comes, muller i hereva de Joan Comes, mercader, i encara hereva universal de Joan Rafel Cerdà, mercader, per sentència de 1534 [per danys en béns, detinguts].

1537.76.33: [es correspon amb el 1534,6,3v] Anna Marquet, muller que fou en primeres núpcies de Perot Montrodon, i hereva universal seva, per sentència de 1534 (a ella adjudicada, per vitualles preses).

1537.77.33v: [es correspon amb el 1528,16,lv] el procurador i síndic dels homes de Borrassà, per sentència de 1528 [per vitualles prestades als alemanys].

1537.78.34. [es correspon amb el 1534,198,96] Jeroni Totosaus, mercader, com a tenint lloc i cessió de Guerau Fiveller, donzell, com hereu universal de mossèn Jaume Fiveller *quondam*, agutzil ordinari de sa Majestat, per sentència de 1534 (a dit Guerau adjudicada, per treballs fets a les galeres de sa Majestat); vista la sentència i la cessió, es condemna el rei..

1537.79.34v: [es correspon amb el 1534,189b,92] Lluís de Beaumont, conestable de Navarra, per sentència de 1534, per raó de les rendes de la vila de Castelló de Farfanya que sa Majestat era obligat a lluir-li en virtut de les sentències passades a rao de 600 lliures / any, des del 14-set-1533 fins a la conclusió de la present cort.

1537.80.35: [es correspon amb el 1534,1,1] Lluís Icart, per sentència de 1534 [per una cautela d'ajuda de casament].

1537.81.35v: [es correspon amb el 1528,109,31] els pubills, fills i hereus de Francesc Ram, criat de sa Majestat, per sentència de 1528 [per una consignació]. Vista la sentència i el testament, es condemna el rei.

1537.83.36: els pubills, fills i hereus de Francesc Ram, criat de sa Majestat, per 360 ducats a dit Ram deguts per una concessió arual de 60 ducats / any feta pel rei Ferran II i per sa Majestat confirmada des del 10-jul-1528 fins al 26-ag-1534, de què dit Ram, abans de morir, *havia donat greuge i obtinguda sentència*. Es condemna el rei que li sigui pagat sobre els emoluments de la tresoreria del Regne de Nàpols.

1537.84.36v: [es correspon amb el 1528,20,5] Angela Beneta Verdú, muller que fou de Diorís Verdú *quondam*, agutzal extraordinari, per sentència de 1528, per raó de dita quitació. Es condemna el rei a pagar el degut fins al 28-abr-1530, que consta que morí, a raó de 4 sous / dia.

1537.86.37: [es correspon amb el 1534,44,20] Francesc Llop, mercader, i altres, per sentència de 1534 (a ells adjudicada [per béns presos], a Francesc Serra *quondam*, com a procurador de Francesc Llop i altres, havent dret i causa d'ells, dels quals era procurador misser Pere Ferrer), per raó de certs coures presos a Guipúscoa.

1537.87.37v: Joana Resende i la Cavalleria, muller relict de mossèn Joan González Resende, senyor d'Alcarràs, com a tenint i posseint els béns i heretat de dit *quondam* per son dot i espoli, per sentència de 1534.

1537.95.40: [es correspon amb el 1534,4,2v] l'econom i procurador del reverend capítol de la Seu de Tarragona, com a successor de Lluís Cardona, canonge de dita església, per sentència de 1534 (a dit Cardona adjudicada, en virtut de la consignació del col lector de la cambra apostòlica).

1537.97.41: [es correspon amb el 1534,24,12] el procurador del cardenal Dòria, arquebisbe de Tarragona, per sentència de 1534 [per consignació del col lector de la cambra apostòlica].

1537.98.41v: [es correspon amb el 1534,114,55v] Jerònima Isana, per sentència de 1534 [per béns confiscats per la Inquisició].

1537.99.42: [es correspon amb el 1528,10,3] Ursula Ferrer, muller relicta de Ferrer Joan *quondam*, verguer de la reial audiència, succeint el seu marit, per sentència de 1528 (a ell adjudicada, per la seva quitació).

1537.100.42: [es correspon amb el 1528,112,31v] Beneta Tremps, muller relicta de Pere Benet Tremps *quondam*, procurador fiscal de la règia cort, per quantitats de 1528 i de 1534 (a ella adjudicades, per la seva quitació).

1537.101.42v: [es correspon amb el 1534,21,10v] Jordi Emeric, per sentència de 1534; més 200 ducats (amb albarans d'escrivà de ració) per la seva quitació de gentilhome. Es condemna el rei.

1537.102.43: [es correspon amb el 1534,47,21v] mossèn Felip Ferreres, *menor de dies*, per sentència de 1534; més 1.000 ducats (amb albarans) per raó de les seves quitacions, tant d'uixer com de [servidor] continu de sa Majestat.

1537.105.44v: [es correspon amb el 1534,32,15v] mossèn Joan Cases, per la resta d'aquells 9.195 sous adjudicats a Joan Martí, correu o bombarder, per sentència de 1534 [pel seu salari]. Atès que dit Cases reclama com havent lloc i cessió i que dit Martí també els demana en greuge, es condemna el procurador fiscal de sa Majestat a *pagar dita quantitat al qui, per qualsevulla altre jutge al qual dita coneixença s'esguardi, serà declarat pertànyer i esguardar*, alhora que *reserven dret a dit Cases en un altre judici*.

1537.106.44v: [es correspon amb el 1534,32,15v] Joan Martí, correu o bombarder, per aquelles 500 lliures *salvo iure* demanades i a ell adjudicades per sentència de 1534 [pel seu salari], per quant consta haver-ne fet lloc i cessió a mossèn Joan Cases, es declara absolt el procurador fiscal, a'nora que es reserva dret a dit Martí o als seus marnessors per demanar que sigui declarat a *qui dita quantitat s'esguardará*.

1537.110.45v: [es correspon amb el 1534,206,99v] mossèn Bernat Portella, per 150 ducats per sentència de 1534 [per la seva quitació]. Es condemna el rei per tal que la dita sentència hagi d'ésser *estada efectuada juxta serie i tenor de aquella*.

1537.112.46v: el síndic del Voló, per sentència de 1534.

1537.113.46v: [es correspon amb el 1528,2,1v] mossèn Ramon Planella, fill i hereu de mossèn Ramon Planella, el seu pare, per la resta d'aquells 166 $\frac{1}{2}$ ducats per dos albarans d'escrivà de ració, per sentència de 1528 (al seu pare adjudicada, per la seva quitació).

1537.115.47v: [es correspon amb el 1534,10,5v] Antoni Joan Ferran, escrivà de manament de sa Majestat, per sentència de 1534 [per la seva quitació].

1537.116.47v: [es correspon amb el 1534,192,93bis] Joan Onofre Junyent, fill i hereu de mossèn Francesc Junyent *quondam*, per quantitats de 1528 i de 1534 [per la seva quitació]; més 70 ducats 3 sous 4 diners (amb albarans) fins a la data de la mort del seu pare; i com a successor de mossèn Ferrando Oliver, 300 ducats (amb albarans) *moneda corrent a Vápols*, a dit Oliver deguts. Es condemna el rei, prestades les caucions idònies.

1537.117.48v: [es correspon amb el 1534,103,51] Pedro Pérez Otamendi, per sentència de 1534 [per quitacions].

1537.118.48v: el síndic de la vila d'Argilés, per sentència de 1534.

1537.119.49: [es correspon amb el 1534,39,18] misser Pere Clariana, doctor en quiscun dret i del consell del rei, tutor i curador de Jeroni i Anna Sunyer, fills i hereus de misser Martí Joan Sunyer *quondam*, regent la cancelleria, per sentència de 1534 [per consignació del col·lector de la cambra apostòlica]; més 225 lliures per temps d'un any i mig d'una gràcia de 3.000 sous / any, més 110 lliures per una altra gràcia de 100 d'ats / any durant la seva vida. Es condemna el rei a pagar el que serà degut des de la conclusió de la cort de 1533 fins a l'òbit de dit *quondam*.

1534.121.50v: [es correspon amb el 1534,155,76] Pedro Rocabertí, per sentència de 1534 [sobre la possessió d'un castell], el qual greuge i totes les accions d'aquell en après en virtut de certa concòrdia feta entre ell i sa Majestat foren transferides a misser Pere Arnau Gort *en paga i satisfacció de salaris per sa Majestat* a dit Gort deguts.

1537.122.51: Joan Almogàver *òlim* Boscà, per sentència de 1534; més 650 $\frac{1}{2}$ ducats, *salvat dret de compte*, per gràcia de sa Majestat de

150 ducats anuals. Es condemna el rei a pagar el que serà degut fins a la conclusió de la cort.

1537.124.52: [es correspon amb el 1528,37,10v] Aldonça Cardona, com a mare, tutora i curadora de la persona i els béns del noble Frederic Cardona, per una sentència de 1528 [per consignacions], més 1.350 ducats deguts per nou anyades, ço és, del 9-set-1528 fins al 9-des-1537, per una consignació anual de 150 ducats. Es condemna el rei a pagar el que serà degut, des del 9-set-1528, fins a la conclusió de la cort.

1537.127.53v: [es correspon amb el 1534,199,96v] Jaume Montserrat, mercader, per la resta de 118 lliures 2 sous a ell adjudicades per sentència en altres corts [1534, per la quitació del seu pare: més el vestuari degut pel temps que el seu avi mossèn Montserrat *quondam*, fou coadjutor de l'ofici de mestre racional, a raó de 15 lliures anuals. Es condemna el rei a pagar el degut per sentències passades; quant a' vestuari, atès que no consta convenientment de la intenció, es resol que no procedeix ahora que se li reserva dret en un altre judici.

1537.129.54: [es correspon amb el 1534,77,35] Alexandre Cardona, còccel del bisbe de Barcelona, per sentència de 1534 [per consignació del col·lector de la cambra apostòlica], per la quantitat d'aquelles 120 lliures a ell adjudicades, en virtut d'una sentència donada en favor de mossèn Francesc Setantí i altres, en la qual dit Cardona és nomenat per dit import.

1537.130.54v: [es correspon amb el 1534,77,35] Antoni Cóc i Caterina Negre, per la quantitat d'aquelles 120 lliures (a ell) i 50 lliures (a ella) adjudicades el 1534 [per consignació del col·lector de la cambra apostòlica] en virtut d'una sentència donada en favor de mossèn Francesc Setantí i altres en la qual són nomenats per dits imports.

1537.134.55v: [es correspon amb el 1534,92,44v] Gabriel Joan Coll, cavaller i agutzil reial, per sentència de 1534, per raó del seu salari d'agutzil consignat sobre la tresoreria del Principat; més el que ha corregut de dit salari *des del dia que li fou adjudicat dit greuge* fins al de la conclusió de la present cort. Es condemna el rei a pagar-li el degut per la sentència passada, i com que consta per

relació del mestre racional haver-hi diners a la tresoreria, es resol que li sigui pagada l'altra quantitat pel regent la tresoreria.

1537.135.58v: [es correspon amb el 1534,95,46v] Anna Seguriolles, per sentència de 1534 [per despeses de l'examinació dels comptes del mestre racional].

1537.137.57: [es correspon amb el 1534,127,61v] el procurador de Pedro Cardona, portant veus de general governador a Catalunya, d'Anton Cardona, lloctinent general del Regne de Sardènia, i d'Aldonça Cardona, demanant per a cada un d'ells les quantitats que resten a pagar de la sentència de 1534 (*per aquells quantitat no pagada de 1528, per quitacions*); més la quantitat deguda com a hereus de lluís Cardona, arquebisbe de Tarragona, de la qual quantitat féu donació en vida als predits.

1537.143.60v: [es correspon amb el 1534,28,13v i amb el 1534,29,14] Galceran Durall, per dues sentències de 1534 [per quitacions].

1537.144.60v: [es correspon amb el 1534,196,95] Andreu Sabater, vergetà, per sentència de 1534 [per quitació de les galeres].

1537.145.61: el síndic de la universitat de la vila de Ceret, per sentència de 1529.

1537.148.63: [es correspon amb el 1528,161,43v] mossèn Nicolau Bruguera, canonge de Tarragona, procurador de mossèn Bartomeu Foranà, canonge de Tarragona, pagar al dit Foranà 600 lliures que li pertanyen pels seus títols legítims d'aquelles 18.000 lliures adjudicades a Pedro Cardona, arquebisbe de Tarragona, el 1528 [per cauteles, per consignació del col lector de la cambra apostòlica]. Vista la sentència i la certificació del mestre racional que mostra les consignacions fetes pel col lector apostòlic de la dita quantitat a dit arquebisbe adjudicada, que deduïdes dites consignacions resta cobrador dit col lector 623 lliures 10 sous 8 diners; vista encara la consignació feta per misser Joan Solsona, subcol lector al predit Foranà de 480 lliures que vol li siguin pagades de les dites 623 lliures 10 sous 8 diners restants de totes les 18.000 lliures a dit arquebisbe adjudicades. Fa condemna el rei a pagar a dit Foranà les 480 lliures a ell consignades de la resta de les 18.000 lliures a dit arquebisbe, que són 623 lliures 10 sous 8 diners,

deduint de les 430 lliures el que ha rebut del primer compartiment de 1534 (que segons diu el mestre racional, són 48 lliures). Quant a les 120 lliures que demana per una cessió a ell i a Miquel Aragonès *in solidum* feta el 29-abr-1532 per en Jaume Joan Catin ⁽³²⁾, es condemna el rei a pagar a dit Foranà les dites 120 lliures *de les pecúnies restants de les quals resta cobrador el dit col lector apostòlic*, que són les ja dites 623 lliures 10 sous 8 diners.

1537.154.67: [es correspon amb el 1534,223,107v] Guillem Ramon Blanes i Beuda, per sentència de 1533 [per pensió de censal].

1537.155.67: les universitats d'Estagell, Ribesaltes i els Banys d'Arles, per sentència de 1534.

1537.156.67v: [es correspon amb el 1534,128,62v] Bernat Escuder, per sentència de 1534 [per una cautela].

1537.158.68v: [es correspon amb el 1534,86,41] Bernat Albert, per sentència de 1534, per una consignació anual per privileg. de sa Majestat sobre la tresoreria de 60 ducats; més el que li és degut; més 1.000 ducats per una cautela firmada de mà de sa Majestat, juntament amb altres quantitats degudes (amb albarans d'escrivà de ració). Es condemna el rei a pagar el que serà degut fins a la conclusió de la cort, a més de les dites quantitats.

1537.159.69: [es correspon amb el 1534,129,63] Francesc Marlès i Malla i Pere Joan Marlès, germans, per quantitats de 1534 a ells adjudicades per albarans d'escrivà de ració [per quitacions]; més altres quantitats. Es condemna el rei a pagar el degut per la sentència passada; quant a la resta, *atès que no consta, ni tals albarans es troben*, s'absol el procurador fiscal, alhora que se'ls reserva dret en un altre judici.

1537.160.69v: [es correspon amb el 1534,82,37v] mossèn Perot Vila, cavaller, per sentència de 1534 [per quitació]; més 867 $\frac{1}{3}$

32 Que fou del que dit arquebisbe, vist l'instrument de dita cessió, i una altra cessió a dit Jaume Joan feta a 10-maig de dit any per misser Joan Poggio, col lector, amb la qual li fa donació i consignació de dites 120 ll. aprovant una graduació feta per misser Joan Solsona i misser Francesc Soldevila, oficials i escol lectors, en el qual dit Jaume Joan, per un llegat a ell fe pel quondam arquebisbe, fou graduat en les dites 120 ll.

ducats 4 diners *pel residuum que no li fou pagat el 1528, comprès un albarà de 279 1/6 ducats, que a les corts de 1534 no li fou adjudicada pèr no haver-ne dat greuge en degut temps. Es condemna el rei a totes les quantitats dalt expressades segons seran liquidades en l'ofici de mestre racional.*

1537.167.73: [es correspon amb el 1528,31,9v] Francesc Marlès i Malla, pel residuum de la sentència de 1528 dada en favor de Pedro Castre [per gràcia], i per una altra de 1534 dada en favor dels hereus d'aquell a dit Ma:lès esguardant, per cessions a ell fetes per baró de la Lacunya succeint dit Castre. Es condemna el rei, *entenent, però, que aquesta sentència no fa perjudici en els drets que hom pugui tenir sobre els béns de dit Castre.*

1537.168.73v: [es correspon amb el 1534,223,107v] mossèn Onofre Blanes i Beuda, per sentència de 1534 [per pensió de censal], per aquells 2.329 lliures 18 sous 9 diners (a ell adjudicades).

1537.169.74: [es correspon amb el 1534,223,107v] mossèn Francesc Conesa, donzell, per sentència de 1534 [per pensió de censal], per aquelles 2.570 lliures 14 sous 5 diners (a ell adjudicades).

1537.170.74v: [es correspon amb el 1534,224,110] misser Joan Pasqual, doctor del reial consell, (per sentència de 1534) reclama el salari dels oficis de drassaner o guarda de les drassanes i d'escrivà de les obres que s'hi fan, a raó de 50 lliures / any, per tres anys que han corregut des de l'última sentència donada en favor seu (se li donen 150 lliures, més el que haurà corregut, a *prorrata*, fins la conclusió de la cort); més, com a veedor i sol licitador que es diu de les galeres que es fan a la drassana de Barcelona, 100 lliures per salaris, danys i emoluments cessats per cada galera d'aquelles 20 de fetes entre 1533 i 1534; més *el que sigui just adjudicar-li* pels bergantins de dits anys (es condemna el rei a pagar-li 100 ducats); alhora que es declara dit Pasqual *deure ésser conservat en la possessió i exercici de dit ofici*; més encara, el residuum -per sentències de 1528 i de 1534- del que li serà degut (es reserva dret a fisc reial, se citen sentències de 1529 i 1534).

1537.172.76: [es correspon amb el 1534,204,98v] Ferrando Albert, fill i hereu de Felip Albert *quondam*, per sentència de 1534 [per l'enderroc d'una casa per fortificar la muralla]; més quantitats

diverses, per diverses causes. Es condemna el rei a pagar el degut per la sentència passada. Quant a les altres demandes, *com no hagi fetes diligències ni proves fins ara a la darrerria en què no restava temps a l'advocat fiscal per poder respondre-les, ni còmodament mirar el procés*, es decreta, per ara, no haver lloc, alhora que se li reserva dret en un altre judici.

1537.172b.77: [es correspon amb el 1534,72,32] Eulàlia Sunyer, vídua i hereva de Llorenç Mallol, per sentència de 1534 [per consignació]; més 180 ducats de carlins cada any des de la sentència de 1528 en favor de dit Mallol fins al dia que morí Joan Enríquez Lacarra. Es condemna el rei a pagar el degut per la sentència passada. Quant a les altres coses, *li imposen silenci*, alhora que li reserven dret en un altre judici.

1537.177b.80b: el duc de Sogorb, per sentència de 1534, per aquells 6.000 ducats a ell adjudicats.

1537.178.80v: [es correspon amb el 1534,25,12v] el noble Lluís Senesterra, per la quantitat restant d'aquelles 5.502 lliures a ell adjudicades per sentència de 1528 [per rendes sobre el marquesat d'Oristany], *de manera que les tres parts del que li tocarà per les dites 5.623 lliures en el compartiment faedor de les de les dites pecúnies deixades pels agreujats en les propdites passades parts sien donades i pagades pels diputats de Catalunya a dit noble, i la restant quarta part sigui retinguda pels dits diputats fins a tant sigui altrament vist o declarat en un altre judici a qui pertanyi*.

1537.179.80v: [es correspon amb el 1528,76,21] Rafela Copons, vídua de mossèn Joan Copons, com a tenint i posseint els béns i heretat de dit *quondam*, per sentència de 1528 [per quitació], per aquelles 459 lliures 1 sou 5 diners a ell adjudicades ⁽³³⁾.

1537.180.81: [es correspon amb el 1534,77,35] Francesc Setantí i altres ⁽³⁴⁾, per sentència de 1534 [per consignació del col·lector de la cambra apostòlica], per les quantitats a quiscú d'ells adjudicades, com a tenint dret i causa *per certes porcions* d'aquelles

33 V. també el grouge 182,84 i la seva nota.

34 Francesc Jonells, Joan Pedrosa, Antoni Fenodi, Francesc Cerdà i misser Esteve Salaverdenya.

18.484 lliures 1 sou 2 diners adjudicades a Pedro Cardona, arquebisbe, a la cort de 1528.

1537.181.81v: [es correspon amb el 1534,173,79v] Bernat Albert, en nom propi i com a procurador d'alguns cavallers i gentilhomes de les "cinquanta llances" (35) que els anys passats han residit a la vila de Perpinyà per manament de sa Majestat per guardar la frontera, per la quantitat restant de les sentències de 1528 i de 1534 [per les seves quitacions de les "cinquanta llances"] (36).

1537.182.84: [es correspon amb el 1534,173,79v] Aldonça Terrena d'Ortosa, com a successora de Joan Ortosa, per sentència de 1534 [per la seva quitació (37)].

1537.185.85: [es correspon amb el 1534,125,60] mossèn Miquel Puignarí (a) Roure, per sentència de 1534 [per consignació del col·lector de la cambra apostòlica], per 400 lliures a ell donades per mossèn Joan Benet Cardona de 600 lliures a ell adjudicades. Es condemna el rei a pagar a dit Puignarí 400 lliures de les 600 lliures adjudicades a dit Cardona el 1534, que són part de les 18.000 lliures adjudicades a l'arquebisbe de Tarragona el 1528.

1537.188.86: [es correspon amb el 1534,22,11] Isabel Josa, vídua, per sentència de 1534 (a ella adjudicada, per la quitació del seu pare).

1537.193.88: [es correspon amb el 1534,193,88] fra Francí Ferrer, batlliu de Mallorca, per sentència de 1534 [per béns que li foren presos].

1537.195.89: el síndic de Transerra, per sentència de 1534.

35 V. també el greuge 182,84 i la seva nota.

36 Quant a les cinquanta llances, v. f. 82-84.

37 Aquest greuge pertany als anomenats de les "cinquanta llances", i en la cort de 1534 era inclòs en la reclamació conjunta presentada per Bernat Albert.

Síntesi (1)

Vistos i analitzats els tipus de greuges sentenciats i les reunions de cort fins a 1537, podem dir que a partir d'aquesta reunió cada cop augmenten més les reclamacions per greuges provinents de sentències dictades per proveïdors de corts anteriors; i consegüentment, la tendència és que el nombre d'altres reclamacions no creix (2).

El nombre total de greuges sentenciats no baixarà en tot el segle de la xifra de la cort de 1537 (3). Correlativament, la proporció de greuges estimats i desestimats guardarà un relatiu paral·lelisme amb aquella evolució. Així hom pot dir que a partir de 1537 la quantitat de greuges desestimats en cada reunió de cort se situa entre 25 i 35 sentències per assemblea.

Per mirar d'esclarir-ho, prescindint del desenllaç de la sentència, les he desglossades entre aquelles que porten causa d'una cort anterior i les que són *ex novo*. Del càlcul hom pot deduir que, si bé la inversió de

¹ V. els gràfics annexos.

² Quant a les matèries, són principalment de contingut econòmic, sia per la sentència originària, sia perquè són reclamacions de salaris, de quantitat, gràcies i ajudes, pensions i censals, que són els tipus més habituals i nombrosos, al costat d'algun cas significatiu, com ara les reclamacions per enderroc de cases en la cort de 1547 (i en menor nombre en les de 1552 i 1564).

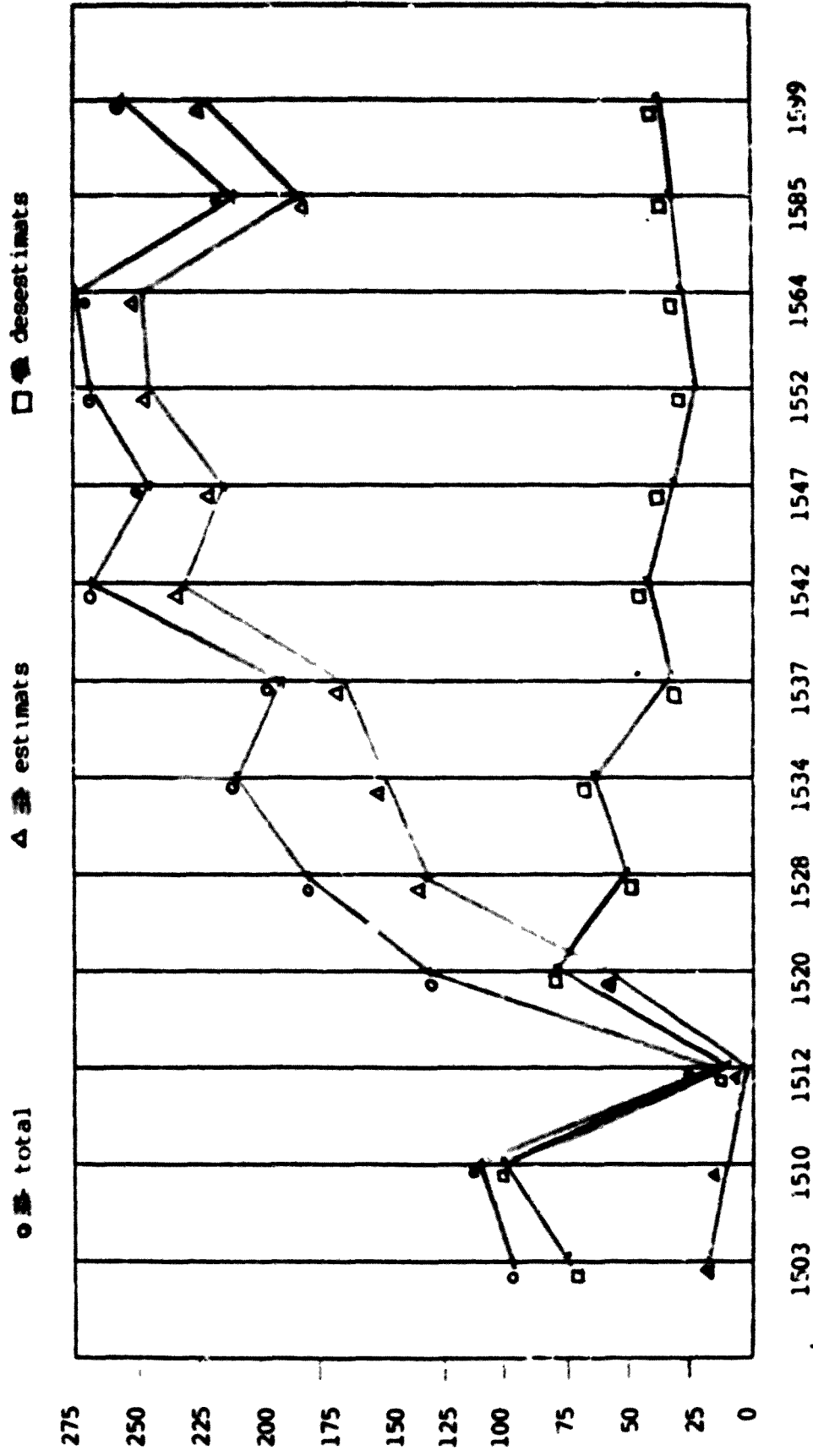
³ Els valors més alts corresponen a les corts de 1542 i de 1563-64, amb 270 i 276 greuges sentenciats, respectivament.

proporcions entre sentències estimades i desestimades s'esdevenia entre la cort de 1520 i la de 1528, a partir de la cort de 1537 el nombre de sentències que porten causa d'altres d'anteriors superarà, fins a finals de segle, i sovint per més del doble, aquelles que provenen de reclamacions fetes de cap i de nou.

És també a partir de la cort de 1537 que el major nombre de sentències estimades prové de corts anteriors (1).

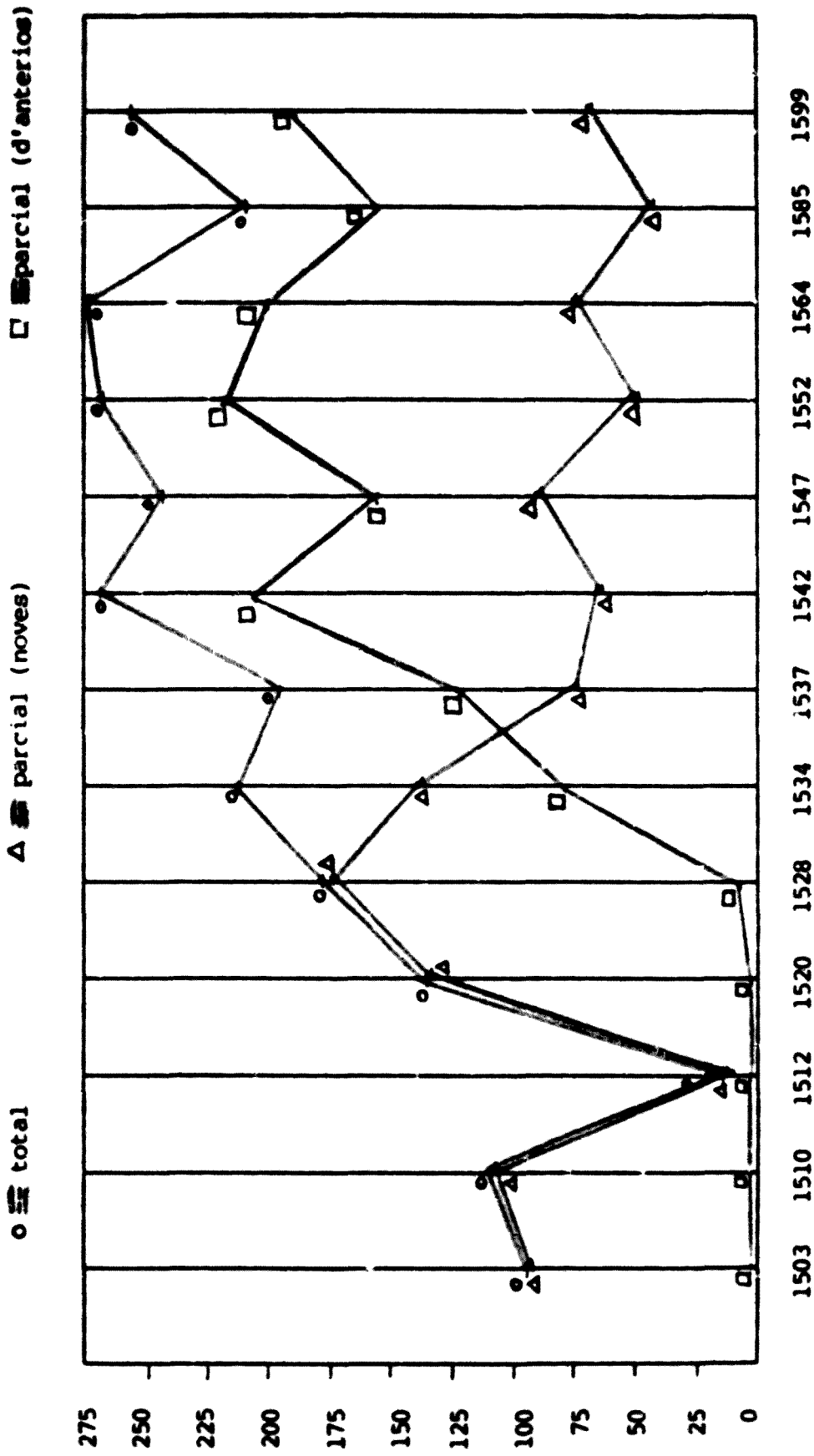
¹ En la cort de 1533-34 encara n'hi havia més d'estimades de noves que no d'antigues.

TOTAL DE GREUGES SENTENCIATS (en funció del desenllaç)



GRÀFICA I

TOTAL DE GREUGES SENTENCIATS (en funció de la procedència)



GRÀFICA II

Capítol VII: Competència per a resoldre els greuges

SUMARI:

Competència per a resoldre els greuges

La cort general de Catalunya com a marc històrico-jurídic en què el rei dona remei als greuges

Manera de resoldre els greuges

El tràmit dels "greuges"

Greuges generals versus greuges particulars?

Els greuges generals

Concepte de greuge

Concepte de greuge de cort

Casos en què sí és procedent presentar greuge

Casos en què no és procedent de presentar greuge

Competència per a resoldre els greuges

"Expedita sexta parte venio ad septimam partem ⁽¹⁾ in qua in curia gravamina offeruntur, et per dominum Regem providentur vel per dominum Regem et curiam gravaminum provisosores deputantur et statuuntur ampla commissione eis facta per dominum Regem de assensu curie ad ipsa gravamina providendum durante curia et etiam ex post ..." ⁽²⁾.

CALLIS, *Extragravatorium curiarum* ..., f. 29, n. 21.

Pertoca al monarca juntament amb la cort -salvat algun cas excepcional- de proveir tots els greuges causats per ell i pels seus oficials ⁽³⁾. I això és així perquè, segons CALLIS, i d'acord amb l'usatge *Alium nanque* ⁽⁴⁾ i el capítol I de la primera cort de Cervera de Pere III ⁽⁵⁾, el monarca se sotmet voluntàriament a les lleis de tal manera que el príncep català s'avé a administrar justícia i a jutjar segons el dret ⁽⁶⁾; i és

¹ La qual tracta de l'oferta dels greuges i de la provisió que hi fan el rei i els provisosors.

² Cita l'autoritat del que féu el rei Martí a la cort de València, i a la cort de Barcelona, del capítols VII [= JCADC, III,1,7,1 (f. 11-12)] i XVI [= JCADC, III,1,7,2 (f. 12)], i el capítol *Placia a vós senyor* a la cort de Barcelona del rei Ferran; a més de les respostes que s'hi donaren.

³ CALLIS, *Extragravatorium* ..., f. 32, n. 33 (i en d'altres indrets, v., p. ex., CALLIS, *Extragravatorium* ..., s. 29, n. 21; també f. 33).

⁴ V. en 2CADC, I,10,1,7 (f. 528), JCADC, I,10,1,7 (f. 467).

⁵ V. en 2CADC, III,10,5,15 (f. 70), JCADC, III,10,5,15 (f. 87) [= *Primerament confirmant*].

⁶ CALLIS, *Extragravatorium* ..., f. 32, n. 35 *in fine*. La mateixa idea que el rei se sotmet voluntàriament a viure d'acord amb la llei ens és transmesa per

dins de l'administració de justícia que cal inserir els greuges (7). Recordem que ja hem vist que el príncep, segons la construcció teòrica doctrinal, no reconeix superior i té tanta potestat com l'emperador a l'imperi (8).

La facultat de resoldre les queixes presentades per via de greuge correspon al monarca amb la cort, i hi regeix, com hem vist, és clar, la regla que hi cal l'assentiment de la major i més sana part per tal d'actuar a propòsit de la revocació i la reparació de les reclamacions (9).

Amb tot, alguna aportació doctrinal introdueix, amb fluctuacions, un element subtilment diferent quan reconduex la qüestió a la font de justícia, sobre la qual es carrega l'èmfasi, en comptes d'aprofundir en l'àmbit i en el medi on s'actua. Així, hi ha qui afirma, puntualment, que és el rei en les corts qui repara les transgressions (10), encara que tot seguit ha d'acceptar el costum (que coincideix amb l'opinió doctrinal exposada precedentment); costum que en aquest cas concret es manifesta en el fet -i en la pràctica habitual- que *"desde el principio de los Reynos han determinado los*

BERNARD (*Discurso breve sobre ...*, p. 30-30v), qui al lega l'autoritat de C.1.14.4.

7 No deia ben explícitament SANVILA, "Investigaciones histórico-críticas ...", p. 296 *"En realidad, un goujo era pedir justicia á su Majestad"*.

8 v. l'apartat dedicat al príncep.

9 CALLIS, *Extragravatorium ...*, f. 32, n. 34.

10 BERNARD, *Discurso breve sobre ...*, p. 30v.

greuges los señores Reyes juntamente con las Cortes, y no sin ellas, nombrando personas que los determinen" (11), perquè és precisament a la cort on el monarca ha de redreçar les desviacions de les seves actuacions davant dels súbdits.

La cort general de Catalunya com a marc històrico-jurídic en què el rei dóna remei als greuges

"... parliament had acquired an ever-growing prestige and the notion of parliament appeared to be indissolubly associated with the equitable jurisdiction, with the righting of wrongs which no other court would redress, for remedying which a petition or bill and not a writ was required".

RICHARDSON / SAYLES, "The Parliaments of Edward III", p. 73.

Dins de les manifestacions de l'assemblea estamental referents a l'administració de justícia és 'doctrina' comuna reflectida en la documentació que és precisament la cort general el marc, diguem-ne 'natural', en el qual el monarca ha de 'desagraviar' (és a dir, donar remei, tot administrant justícia, a) les persones 'agraviades'; i això és així no solament en el cas català (12).

11 BERARD, *Discurso breve sobre ...*, p. 31. Cita l'autoritat, entre d'altres, de BELLEGA, *Speculum principum ...*, rubr. 10 (f. 19-21).

12 IGLESIA FERRIBAS, *La creación ...*, 3, p. 619; MARTÍNEZ MARINA, *Teoría ...*, p. 653-669; trobem, també, la construcció (citada per BERARD, *Discurso breve sobre ...*, f. 14-14v) referida a la realitat sàrca, segons la qual el doctor Luis Casanate diu que les corts foren usades pels reis "para desagraviar y beneficiar el reyno" (citat en f. 14v) i per tractar de quatre fins principals. 1^a, representar les necessitats de la corona perquè hi acudeixin i la serveixin

L'assemblea estamental és, doncs, l'indret adequat per a plantejar-hi les queixes, i, cal suposar, perquè hi siguin resoltes ⁽¹³⁾. Les múltiples manifestacions en aquest sentit per part dels components dels estaments apareixen recollides als processos amb motiu de llurs intervencions ⁽¹⁴⁾, no necessàriament -ni únicament- en els dissentiments ⁽¹⁵⁾. Vénen, diríem-ne, a reblar el

voluntàriament, 2ⁿ, fer lleis per al bon govern; 3^r, demanar el regne algunes excepcions i privilegia i mercès particulars per a l'observança de les quals no únicament les juren els reis sinó que el servei que se'ls dona es en pacto y precio de dichas exempciones, privilegios y mercedes" (p. 14v), i 4^t, "remediar los agravios que han recebido los vassallos" (p. 14v). De fet, però, som davant de la concreció de la pràctica i del principi (que enllaça amb els usos precedents de les curies altomedievals) que les matèries importants han de ser tractades al parlament (p. ex., el parlament -anglès- és el marc propi per tractar les seves peticions, RICHARDSON / SAYLES, "Parliaments and Great ...", p. 46. CARLYLE, *A history of Medieval ...*, VI, p. 4, 36-37, 108; HASKINS, "The Growth ...", p. 21, CEBINES, *English Constitutional ideas ...*, p. 75; ELTON, *P. N. Matland*, p. 67). C. RUSSELL, *Parliaments and English ...*, p. 427 és categòric "A Parliament was a body for making complaints". LOUSSE, "Gouvernés et Gouvernants ...", p. 18; OLIVIER-MARTIN, *Histoire du droit ...*, p. 375, 397-398; HOUENIER, "La participation des gouvernés ...", p. 236, GILISSEN, *Le régime représentatif ...*, p. 54; BONDY, "Les assembles d'états ...", p. 330, RICHARD, "Les états de Bourgogne ...", p. 317-318.

¹³ C: RUSSELL, *Parliaments and English ...*, p. 425 vincula les queixes a llur resolució, altrament no hi veuria utilitat.

¹⁴ P. ex., en l'escrit que presenta amb queixes Joan Setanti (ACA, BP, BG, Cl. 5^B, A, 20, f. 354-354v), segons el qual:

"aquesta sia la ocasió en la qual los agravians an de esperar remey de sos agravis", perquè "és just que sa Majestat desagravie a sos vassalls". Altre : ACA, BP, BG, Cl. 5^B, A, 20, f. 173, 173v, 174, 174v.

¹⁵ ACA, C, 1041, f. 626; mossèn Jaume Ferrer, presenta un dissentiment davant l'avís de partença de sa Majestat, segons el qual és clar:

"... que /¹⁷ partir-se sa Majestat sens desagraviar la terre /¹⁸ y dit Principat axi en lo general com en lo /¹⁹ particul. seria un dany irreparable

clau, en el sentit que continuen la línia d'argumentació -no sempre implícitament- encetada pel monarca en la proposició, i continuada pels portaveus dels estaments en la contestació ⁽¹⁶⁾ i en les intervencions relacionades més directament amb els problemes i les qüestions derivats de l'elecció dels proveïdors -per a l'ambaixada que es fa al rei per presentar-li els memorials ⁽¹⁷⁾-, com a actes de justícia. Però també ho recull la doctrina, ja que la 'cort general' és *in qua generaliter tractatur de reformatione, et bono statu, et communi utilitate totius Principatus, et in qua dominus Rex facit iustitiam de gravaminibus, a se et suis officialibus illatis, et super eis cognoscendis, et exequendis dantur provisores, ut hic, et in iuribus prælegatis* ⁽¹⁸⁾, i trobem fins i tot un referent en les causes que menen a la convocació dels concilis generals, els quals, es diu, són per a corregir les coses dolentes, depravades i l'estat de la república, per tal que de bona fe tornin en millor, i "que los

.. ". Altres en un dissentiment posat als actes de gràcia (ACA, C, 1041, f. 730).

16 Ja era així, p. ex., en la cort de Sant Cugat i Tortosa de 1419-1420. *RAN, Cortes ...*, XII, p. 68, 107.

17 ACA, C, 1041, f. 502-502v. V. més endavant el procediment que se segueix.

18 *NIERES, Apparatus super ...*, II, col. 109, cap. XXXIII, n. 7 [f. 454], i I, col. 2, cap. I, n. 3 [f. 3]. Segons *BERARD (Discurso breve sobre ...*, f. 13), la finalitat n'és la reparació i el pacífic estat del regne i de la utilitat d'ell, per reparar també la justícia, la composició de la pau, la institució de lleis, la imposició de nous tributs, de la pública necessitat, l'augment dels honors del regne, la punició de delictes i la creació d'oficials [i tot es prova per dret comú i per doctors, i cita. C.,10.32,4; L.F.,2,52; L.F.,2 54 *BELLUCA, Speculum principum ...*, rubr. 1, n. 1, i rúbr. 8.

agravics sean satisfechos y reparados", alhora que les coses tornin al seu degut, recte i just judici. També s'argüeix que el mateix es col·legeix dels furs i les constitucions dels regnes i dels seus proemis (19). En canvi, 'parlament' és només l'aplec dels convocats per a un o més negocis singulars i particulars, que no afecten el comú (20).

La reparació dels greuges que fa el rei encaixa perfectament dintre d'aquesta concepció que el cos, és a dir, l'aplec del cap amb els braços, actua en nom de tothom, i, doncs, que la conjunció en l'espai i en el temps dels naturals amb el seu monarca i consell d'assessors, no ens ha de sorprendre que s'aprofiti l'eventualitat per accedir a qui representa el poder, a qui tot ho pot concedir, al rei i senyor.

L'assemblea esdevé, doncs, la millor ocasió - l'ocasió per excel·lència - per presentar sol·licituds de contingut positiu (peticions) i de contingut negatiu (queixes) contra el monarca i els oficials reials, no tan sols per la parafernàlia de la celebració i per la presumpta necessitat de diners, sinó també -com ja havia insinuat EDWARDS- perquè sota d'una forma judicial es podien encabir propòsits més "polítics" que no "judicials" (21).

16 BERNARD, *Discurso breve sobre ...*, f. 13-13v.

20 Ja ho diu el nom (*hoc sonat verbum, parlamentum, quasi particularis sit locutio. alias si idem forent, cur diversis nominibus appellarentur* (MIRRES, *Appareatus ...*, II, col. 108, cap. XXXIII, n. 7 [f. 484]).

21 EDWARDS, "Justice in early ...", p. 292-293.

La reparació de les reclamacions per greuges ha de ser "a compliment de justícia" i "per observança de les constitucions" (22). I com a tals actes de justícia han de ser proveïts, és clar, "conforme a justícia", i procurant de mirar pel "descàrrech de la consciència de sa Majestat" (23).

El monarca, a voltes, manifesta explícitament i unívocament que li "és estat servit tenir estas /^s corts per a desagraviar als agraviats" (24); tot i que força sovint se li'n fa memòria per part dels membres dels braços, pel que pogués passar (25).

No és només una necessitat de posar remei als greuges infligits als poblats al Principat de Catalunya i als Comtats de Rosselló i Cerdanya, sinó que és també una de les finalitats de la cort, gràcies a la qual s'ha convocat l'assemblea i gràcies a la qual -juntament amb la promulgació de les constitucions i els capítols de cort- es podrà mantenir en pau i quietud el Principat

22 ACA, G, 1042, f. 873v-874v (esp. f. 874v, l. 20 ss.).

23 És una exigència de la mateixa delegació del poder de la comissió, és una actitud també proclamada pel mateix monarca (ACA, G, 1041, f. 749-750).

24 ACA, EP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 323v-324. Cal observar, però, que coherentment amb la manera d'exterioritzar la seva visió de la realitat, el monarca diu que "li és estat servit ...", ho i conservant l'element de concessió gràciosa, de mercé, i no pas perquè hi estigui obligat o hi pugui ser constret. És una constant de la documentació que tots els implicats procurin de conservar, mitjançant clàusules de garantia més formals que no una altra cosa, el seu estatus i no veure's perjudicats en el seu règim jurídic.

25 ACA, G, 1042, f. 873v-874v: "provehir y manar reparar, resarcir y restituir los danys y agravis fets a tot lo present Principat ...".

(26), perquè el monarca assumeix que han estat conductes dels seus oficials les que han generat les reclamacions que s'han de redreçar, amb una oportunitat i finalitat polítiques evidents (27).

Per part de la terra (i.e., dels estaments), i connectant amb la línia d'interpretació que els greuges es fan servir (incessantment) com un element dialèctic del discurs polític, es considera que la satisfacció de les reclamacions per part del rei en ocasió de la celebració de la cort en constitueix l'activitat principal (28) i una de les més importants, si no la que més de totes (29).

26 ACA, C, 1040, f. 366-367 (en un escrit dels braços), ACA, C, 1042, f. 573v-574v, o ACA, C, 1041, f. 725-726 (i també ACA, RP, DG, Cl. 5^a, A, 20, f. 358-358v).

27 ACA, C, 1041, f. 749-750

"/29 Y advierteix sa Magestat que si alguns excessos consta- /30 rá haver comesos sos officials, manará provehir // en aquells conforme a justicia procurant de ar tota /2 satisfacció y contento en aquest Principat y Comtats /3 per quietu. y sosiego dels poblats en aquells."

D'altres. així ho diu Joan Setantí en el seu escrit (ACA, RP, DG, Cl. 5^a, A, 20, f. 354-354v, 358-358v); o els mateixos estaments en l'escrit que presenten amb un memorial (ACA, C, 1042, f. 573v-574v).

28 P. ex., ACA, RP, DG, Cl. 5^a, A, 20, f. 63-63v.

29 Així es diu, p. ex.: "... per ésser com és una de les coses de /3 major importància de la cort" (ACA, RP, DG, Cl. 5^a, A, 20, f. 326v-327). D'altres: ACA, RP, DG, Cl. 5^a, A, 20, f. 506v (segons es recull a l'estament militar, són més importants els greuges que no les constitucions).

Manera de resoldre els greuges

Si la competència per a fer-ho és originària del monarca, cal pensar que en primer lloc ha de correspondre-li a ell de donar-los remei. Si no ho fa personalment, doncs, s'ha de fer per delegació. La delegació pot recaure en algun membre de la família reial, en algun oficial, o en alguna comissió.

La intervenció directa i personal de la institució reial per satisfer les reclamacions degué de produir-se des dels temps antics; seria la forma ideal que correspondria a la finalitat de comunicació primera de la institució parlamentària. En trobem vestigis en la cort de Perpinyà de 1350-1351 que ja coexisteixen amb el tipus de delegació al qual ens referirem tot seguit ⁽³⁰⁾.

No cal insistir en el fet que la mateixa estructura i complexitat de la realitat política menà, rapidíssimament, a gairebé identificar la resposta donada pel príncep amb allò que efectivament ja havia esdevingut. Hi contestava bo i delegant-ne la decisió. Delegació que, aleshores, a mitjan segle XIV, era normalment de caràcter *unipersonal*; ocasionalment queia en algun membre de la família reial, com ocorregué en la cort de 1481 ⁽³¹⁾; més habitualment queia en algun alt oficial, com succeí en la cort de 1350-1351 a Perpinyà,

³⁰ *NAB. Cortes de ...*, I, 29, p. 404-405 i ss.

³¹ En aquest cas com a sortida acordada pel monarca amb els estaments se sotmeteren els greuges a la reina (DIEZ-CASCO, *Las Cortes de Barcelona ...*, p. 105-106).

en la qual es remetia la decisió a Jaume des Far, conseller del rei (32); etc.

Comptat i debatut, sembla que es pot afirmar que, almenys des de principis del segle XV, es degué generalitzar el recurs a la delegació en una comissió. Aquesta evolució, que havia de córrer paral·lela al que podríem anomenar "institucionalització" de la comissió, cristal·litza en un capítol de cort del rei Alfons el Magnànim a la cort de Sant Cugat de 1419 (33).

El tràmit dels "greuges"

Tothom els esmenta, tothom sembla que els té en compte, se n'ocupa des d'un punt de vista o d'un altre; tothom els esmenta; però no tothom s'hi enfronta o en dona nous vessants. Així, BERARD recorre a BELLUGA (34), però és una altra vegada Jaume CALLÍS qui dedica -dintre del capítol que ell anomena "*septimum dubium*" de l'*Extragravatorium*- una major atenció a la institució

32 **RAN**, Cortes de ..., I, 29, p. 404, § II, p. 409-410, § XXIII, p. 411, p. 413, etc.

33 **JCADC**, III,1,7,3 (f. 12-15), dit *Com la provisió dels greuges*, del qual tractem en l'apartat dedicat al marc legal.

34 **BERARD**, *Discurso breve sobre ...*, f. 27v-29, cita BELLUGA [correspon a *Speculum principum* ..., p. 21v, § 1], qui diu.

"Entremos en el / profundo piélago en materia de agravios que es de injusticias, y dexada la obligación que tan notoria y sabida es por los ministros y oficiales Reales, que la tienen de guardar justicia, y no hazer agravios a nadie, ni maltratar los vasallos del Rey, como lo mando el Emperador diciendo que su principal cuidado era, que sus súbditos no fuesen oprimidos ni maltratados por sus oficiales: porque entonces estava rico el Principe, quando sus vasallos y súbditos eran bien tratados y ricos". [V. el text original citat a l'inici del pròxim apartat].

dels greuges de la cort general de Catalunya (35); i també, més tard, BELLUGA hi dedicarà prou atenció (36).

No se sol abordar l'aspecte de qui pot presentar greuge, probablement perquè la mateixa delimitació del concepte de greuge ja duu implícita la resposta a l'hora de designar-ne els perjudicats potencials. Amb d'altres mots, pot presentar greuge tothom qui és (vaja, qui diu que és) objecte de greuge (37). I és objecte de greuge tothom qui veu lesionat un dret en virtut d'una actuació reial o d'un oficial reial.

Amb tot, i correlativament, hom no se sol plantejar tampoc gaire sovint la natura d'aquesta reclamació. Hi ha diferents positures: n'hi ha que, referint-se a les *remontrances*, parlen d'un *dret d'iniciativa* de l'assemblea (38), si no és que parteixen d'una situació ja consolidada que s'accepta com una realitat immutable, com ara el *droit de doléance* entès com el *dret de presentació de dites doléances al príncep* (39). Si ens movem en l'esfera dels drets, ens adonarem que no es pot encabir

35 *Extragravatorium curiarum ...*, f. 29 as.

36 *Speculum ...*, rubr. 10, 11 i 44.

37 Per als aspectes més de tràmit v. l'apartat dedicat al procediment de les reclamacions.

38 I posseït pels estats, amb referències de llarga tradició (1336, 1390, 1395, 1405, 1417, 1472, 1475, 1515, 1534, 1601, 1617, etc.), PIERARD, "Les états de Hainaut", p. 56.

39 BENOIT, "Ordres ou puissances ...", p. 301; PREVIER, "Les états de Flandre ...", p. 57. Així mateix (*droit de doléance*) ho recull HUGUET, *Les états de Languedoc ...*, p. 18, 20, 45, 46, 56, 71, 104.

(i la doctrina no sembla que s'hi adhereixi) en l'esquema habitual de drets de l'individu [que ja es recullen, per exemple, per BRACTON i per BLACKSTONE ⁽⁴⁰⁾]. Però encara si acceptem aquesta classificació dins del cercle dels drets, hauríem de coincidir amb HUGUET ⁽⁴¹⁾ quan vincula i fa correspondre, *per passiva*, al dret del príncep de determinar la utilitat comuna i de fer prevaler la seva autoritat, el *devoir d'entendre les plaintes* i les proposicions dels súbdits ⁽⁴²⁾. Som en un terreny que es mou a freq dels compromisos més polítics que no una altra cosa. Aquestes correlacions d'actituds i de comportaments que s'endevinen en les opinions precedents provenen d'una dinàmica de govern de la col·lectivitat de llarga tradició, víctimes sovint d'apreciacions subjectives i summament conjunturals.

En el decurs de la celebració de la cort s'assoleix, doncs, un punt en què cal que es plantegin les qüestions relacionades amb els greuges ⁽⁴³⁾. Sol esdevenir-se en un moment (in)determinat dels tràmits de la cort general; habitualment, després de l'elecció dels càrrecs de cada

⁴⁰ En BRACTON, *On the laws and customs of England*, però, sobretot, en la mateixa estructura de l'obra de BLACKSTONE, *Commentaries*

⁴¹ HUGUET, *Les états de Languedoc* ..., p. 12.

⁴² En un altre ordre, ja ho consigna com una tasca del rei amb el seu tribunal, TAEDIF, *Études sur les institutions* ..., p. 192-193.

⁴³ El mateix CALLIS (*Extragravatorium* ..., f. 29, n. 21) fa una breu síntesi, ja citada, de tot el procés.

estament (advocats, porters, habilitadors, etc.) (44) i abans que no es tractin d'altres qüestions tradicionalment considerades més rellevants, com ara l'import del donatiu o el contingut de les constitucions.

Greuges generals versus greuges particulars?

"Intremus profundum pelagus in materia gravaminum, que est materia iniustitiarum in regno. Quas iniustitias frequenter faciunt principes, & illorum officiales, que populum depauperant .

BELLUCA, *Speculum principum* ... p. 21v, § 1.

L'element dialèctic derivat de l'aglutinació sota un mateix concepte dels tipus de greuges existents no ha d'impedir de constatar que, per exemple, en la cort de Perpinyà de 1350-1351, ja es presenten, formalment separats (45), per un cantó, els greuges generals (46), és a dir, els que afecten el General de Catalunya (47); i, per l'altre, els plantejats per particulars (48). Segons

44 P. ex., BELLUCA (*Speculum principum* ..., f. 19, rubr. 10) diu que se solien escollir i nomenar els examinadors abans que es proposin els greuges, sense cap altra especificació amb contingut temporal!

45 Tot i ésser integrats en un document unitari.

46 Trobem també greuges generals, p. ex., a Aragó el 1375; LEDERNA, *Actas de proceso* ..., p. 57-59.

47 RAB, *Cortes* ..., I, 28, p. 436-438. Són sis capítols, numerats del LXXXIII al LXXXVIII.

48 RAB, *Cortes* ..., I, 28, p. 404-436, 438-459. El nombre total de capítols, inclosos els generals, és de CXXX.

recull l'obra de MATHEU (49), els agravios, que llaman greuges, la reparació dels quals es presenta en cort general, són de dues menes: la primera, quan es basa en un contrafur, en els quals està interessat tot el regne (50), i, doncs, hi participa. La segona, dels que són agravio, o greuge simple (51), que corresponen a l'interès particular (52). Però és que aquesta duplicitat arriba a veure's reflectida coherentment, fins i tot, en les cauteles de la remuneració d'aquelles persones que han ordenat i apuntat els greuges (53). Amb tot, la línia divisòria no és sempre diàfana (54), com ho prova la (ja

49 MATHEU, *Tratado de celebracion* ..., p. 191-192.

50 En la línia dels *cahiers de doléances* confeccionats pels *états*, d'acord amb la referència (presa de PIRENNE, el qual la pren de MOLINET) que en dona GILISSON en *Les états généraux ...*, p. 292-293.

51 MATHEU, *Tratado de celebracion* ..., p. 192.

52 A la dieta hongaresa, de les reclamacions i greuges (*postulata et gravamina*, que els assistents aportaven, un cop classificats, una comissió de la cambra baixa en seleccionava els més importants (*gravamina preferentialia*), però el text final era discutit i acceptat per les dues cambres, les quals eren considerades com un sol cos (BONIS, *The Hungarian ...*, p. 301). Sembla que s'hi encabien qüestions generals i fins i tot de conveniència política per a la terra (d'ESLARY, *Histoire des institutions* ..., III, p. 85). Pel que fa al procés estricte, v. BÉRENGER, *Les «gravamina»* ..., p. 58-61, "La procédure des *Gravamina* lors des sessions de la Diète hongroise".

53 ACA, G, 1041, f. 758v-760 [esp. f. 759v, l. 23 ss.]. Les cauteles per als qui han apuntat i ordenat els capítols de les constitucions fetes per a la bona administració de justícia són en ACA, G, 1041, f. 759-760.

54 Així, a Navarra, també hi ha greuges generals i particulars, els primers vulneren algun principi de la "Constitución del reino"; els segons, "a veces sí y a veces no" (BUNICI, *Las cortes* ..., p. 296). Per a Castella, v. PISKOBSKI, *Las Cortes* p. 97-104

vista) mateixa existència en els diversos territoris d'institucions assiallables que mantenen la mateixa duplicitat que ara analitzem.

Els greuges generals

Cal iniciar aquest apartat afirmant que si bé no és desenraonat esperar trobar greuges, o legislació, posem per cas, en totes les reunions de la cort general (especialment en les del segle XVI), de la mateixa manera que n'hi ha que fineixen sense haver arribat a produir disposicions normatives, també ens trobem que no sempre hi ha greuges (com a tals); i, encara, quan n'hi trobem, no sempre podem presumir que es tracti de greuges generals, sinó que allò més corrent és que siguin de particulars.

El fet que la consulta dels processos únicament permeti de detectar al·lusions constants i periòdiques als "memorials de greuges" (generals), en comptades ocasions, indueix a reflexionar sobre la immediata relativització que suposa *prima facie* la dita constatació, quant al seu valor i transcendència. Però és que aquesta sensació d'astorament ja la tenien alguns dels mateixos coetanis, com ho palesa la *reportació* que el promotor eclesiàstic fa a l'estament militar -a propòsit d'adherir-se al parer dels nobles quant a la

presentació dels memorials al rei-, prou explícitament (55):

"... /²³ y que tots los memorials dels agravis se continuan- /²⁴ sen en los processos familiars ha effecte que las corts /²⁵ sdevenidores no s troben ab la confusió que s són trobats /²⁶ en aquestes en no trobar continuats en aquelles ninguns /²⁷ memorials de agravis" (56).

Hom pot considerar versemblant (alhora que no desdiu del context sòcio-institucional) que, en un primer estadi, els greuges generals fossin referits a cada un dels estaments de la cort, els quals, diguem-ne per acumulació, cal suposar que acabaren essent plantejats com a greuges generals del Principat (57).

La tendència palesa, que es complementa amb l'explicació més coherent i versemblant, vincula per la forma, com a corol·lari de l'esperit propi de la institució, aquest tipus de greuges amb determinades

55 ACA, C, 1041, f. 499.

56 En els anomenats *parliamentary rolls* anglesos, si més no al s. XIV, també hi ha llacunes, hi manquen indicacions, i és probable que les peticions que se n veuen afectades "*may have come before parliament without leaving any trace of the fact*", amb l'agreujant que l'única connexió que presenten amb el parlament prové d'alguna anotació dels qui en feren els trasllats (PLUCKNETT, "Parliament", p. 236).

57 Així és el que, salvades les distàncies, s'esdevé a França a partir de mitjan s. XIV, on cada ordre presenta el seu quadern (*cahier de doléances général*), que agrupa les queixes de cada circumscripció (BURNOT / TINDAL *Gouvernés et Gouvernants en France ...*, p. 155). En canvi, a Castella, segons PISBORSEI (*Las Cortes ...*, p. 97) la distinció entre particulars i generals rau en la manera com es discuteixen:

"Las que atañian a los intereses de una determinada clase eran discutidas y redactadas en una sesión parcial del Estado correspondiente; las que tocaban al interés general eran examinadas en una sesión plena de todos los miembros de las Cortes".

solucions legislatives que són adoptades en reunions de les assemblees estamentals, no només peninsulars, sinó arreu de la geografia europea (58).

El fet que no sigui fins la penúltima cort del segle XIV quan apareix clarament expressat què és un greuge general, tot i els precedents medievals, és ja prou significatiu. No hem d'oblidar, però, que, al llarg de la història de la cort general, no ens ha pervingut (goire) documentació procedent de les diferents comissions que se'n formaren; i que els processos es "perfeccionaren" devers 1585 (59).

És el 1585 que hom troba esmentats específicament memorials (individualitzats) que contenen greuges generals. En la cort precedent de 1563-1564 n'hi ha algunes al·lusions i dades, de diversa índole i transcendència, com ara el fet de considerar greuge que el rei hagi sentenciat tot sol sobre els dissentiments

58 Ultra les referències ja citades, presteu una atenció especial, com a mostra, al cas anglès, on és comunament establert que les *common petitions* guanyaren presència al llarg de l'edat mitjana i acabaren esdevenint base -principal però no única- de la legislació (WILKINSON, *Constitutional History ...*, III, p. 315; FLUCKNETT, "Parliament", p. 225-230, BOKSELL, "Perspectives ...", p. 299, 315, MILLER, "Introduction", p. 16-18; FRYDE, "Introduction", p. 25, HARRIS, "The formation of ...", p. 50. Se n'ha ocupat cronològicament GRAY, *The influence of the Commons on Early legislation. A Study on the Fourteenth and Fifteenth Centuries*; I, parcialment, FLUCKNETT, *Statutes & their interpretation in the first half of the fourteenth century*.

59 V. l'explicació del salt aparent: demostrat en l'extensió dels processos des del dit any (CLEARY, "Els ... dels braços ...", p. 191-192.

posats ⁽⁶⁰⁾, que desemboca en la confecció d'un memorial de no fer sentències sense la cort, amb una replega de precedents, etc. ⁽⁶¹⁾. N'hi ha d'altres de fluctuants, com el dissentiment que posa mossèn Pere Miquel Agulló contra l'elecció de persones per a fer el memorial de constitucions mentre no s'hagi dat conclusió i assento als agravis generals i particulars que es pretenen fets abans de les presents corts ⁽⁶²⁾, però que poc després serà anul·lat *raonadament* ⁽⁶³⁾; una mica més tard en posarà un altre ⁽⁶⁴⁾. O la mateixa elecció de membres de l'estament com a tractadors que s'han de fer càrrec, en les condicions que han permès al dit Agulló llevar el dissentiment, de la *negociació* dels agravis, ja que el nomenament de les 18 persones per part de la cort no els dóna poder per a concloure ⁽⁶⁵⁾. Però les notícies indirectes no s'acaben ací; tenim també la lletra de la cort als diputats del General per tal que els informin de les ambaixades que s'han fet al rei ⁽⁶⁶⁾, i la resposta que reben dels diputats ⁽⁶⁷⁾, sobre les quals coses

60 ACA, C, 1036, f. 145-146, 166v.

61 ACA, C, 1036, f. 151v-157v.

62 ACA, C, 1039, f. 56 -v. apèndix-.

63 ACA, C, 1039, f. 65 -v. apèndix-.

64 ACA, C, 1039, f. 80-81.

65 ACA, C, 1039, f. 63v-66 -v. apèndix-.

66 El 20-oct-1563. ACA, C, 1039, f. 67-67v -v. apèndix-. V., també, les consideracions que faig en l'apartat final.

67 El 01 nov-1564 ACA, C, 1039 f. 55v-56 -v. apèndix-

deliberen ⁽⁶⁸⁾, al costat d'altres actuacions ⁽⁶⁹⁾, a conseqüència de les quals es demana al rei que faci cercar un llibre de conclusions de l'audiència, que es *dóna per perdut*, on consten molts dels *agravis* ⁽⁷⁰⁾. O els *agravis* fets sobre certes crides que aporta per ambaixada el braç reial ⁽⁷¹⁾. I encara negociacions de part a part entre catalans i aragonesos per tractar dels *agravis* fets als catalans pels guardes del General d'Aragó ⁽⁷²⁾, una suplicació del síndic de Cruïlles per un *agravi* fet pel capità de Roses, qui els havia obligat a contribuir en les obres de la fortalesa de la dita vila ⁽⁷³⁾, o *agravis* invocats per la cort eclesiàstica de Barcelona ⁽⁷⁴⁾, però, de fet, s'al·ludeix als punts clau de la visita i de la

68 El 04-nov-1563. ACA, C, 1039, f. 88v-89.

69 El 10-nov-1563, una altra carta dels diputats trametent el memorial dels *agravis* fets als diputats pel lloctinent general. ACA, C, 1039, f. 97v-99v.

70 ACA, C, 1039, f. 102v-103, i 120v ss., 123v, 130 (se sap quin dels doctors el té, però no se l'anomena).

71 ACA, C, 1039, f. 103v.

72 ACA, C, 1039, f. 65 -v. apèndix- (elecció de tractadors).

73 ACA, C, 1039, f. 104. Si bé de la majoria de referències no se'n troba la continuació, de la present sí. El síndic, després, va plantejar la reclamació com a greuge particular, prenent haver estat fet contra els privilegis de dita universitat, pels jornals que hi havien fet, al legant que havien estat obligats a anar-hi a treballar per manament de l'il·lustre lloctinent general i capità de Roses. Es desestima. Hi ha també qui planteja dissentiment, com mossèn Jaume Alemany, de Bellpuig, per un *agravi* fet pel rei sobre el seu negoci a Saragosa, però no arribà a plantejar-ne greuge posteriorment (ACA, C, 1039, f. 140v-141).

74 ACA, C, 1039 f. 105-105v-111v

separació del civil i el criminal, per tal que els greuges s'hi presentin juntament ⁽⁷⁵⁾.

Quant a la cort de 1585, els greuges, generals i particulars han estat ordenats, vistos i compostos en *memorial* per les persones elegides per a tal finalitat, les quals es reuneixen separatament i han de referir llur activitat als braços ⁽⁷⁶⁾, on també són llegits els memorials ⁽⁷⁷⁾. Superats aquests estadis, els greuges que han passat ⁽⁷⁸⁾ pels tres estaments ⁽⁷⁹⁾, en el nostre cas,

⁷⁵ ACA, C, 1039, f. 137v.

⁷⁶ RP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 169v., també, ACA, C, 1021, f. 453-453v.

L'estament eclesiàstic, desitjant *anar avant* en els tractes de la cort, elegí a i nomena el bisbe d'Elna, Joan Berg, procurador de i el lustrissim de Tarragona Agostí Gallart, abat de Gerri, Paulo Pla, abat de Sant Pere Jalliscant, Jaume Coma, ardiaca i síndic d'Vic i Pere Tomàs, canonge i síndic de Girona, perquè amb els que seran nomenats pels altres braços *vogen, regoneguen y con* /¹⁴ *pongan los memorials dels agravis axí generals com particulars, ab lli-* /¹⁵ *bertat y facultat que los particulars o puguen deixar y comunicar a les* /¹⁶ *dites persones eletes o elegidores, i no-res-menys que facin, ordenin i componguin tots altres memorials per al redreç de la justícia, té i utilitat dels poblats al Principat, les quals persones primerament* /¹⁹ *fassen memorials dels agravis y fets los re[fe]resquen als brassos perquè* /²⁰ *aprés de referits se puga fer y de fet se face electió de perçones per suplicar* /²¹ *a sa Majestat los mane remediar, y que après passen havant en los dits memo-* /²² *rials en totes les altres coses seran necessàries y per lo redreç de la justícia* /²³ *bé y utilitat de la terra y fets y ordenats dits memorials aquells refresquen als brassos.*

⁷⁷ ACA, C, 1041, f. 335. Així ho afirma també Joan Bellafilla en el seu dissetiment (ACA, C, 1041 f. 510).

⁷⁸ En situacions com la que analitzem s'havien de sospesar molt les expressions i els termes, i també la intencionalitat de la redacció. Potser per tot això l'estament eclesiàstic, i també el militar, demanaren que quan es fessin esmenes als capítols del memorial de greuges de la capitania general, no s'esborrés el text antic, sinó que se n'escrigués el text nou al marge (ACA, RP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 264, 266v-267). L'estament militar, p. ex., es del parer que no es votin les constitucions que primer no es presentin al rei els

els referits a la Inquisició ⁽⁸⁰⁾, al General ⁽⁸¹⁾ i al Capità General ⁽⁸²⁾, són presentats a la consideració del monarca ⁽⁸³⁾; com reporta el promovedor militar, el seu estament té entès que ja estan passats "en límpio" i a punt de poder-se presentar al rei, i volen saber quin ordre s'ha de tenir, és a dir, seguir ⁽⁸⁴⁾. Endemés dels esmentats, també n'hi ha, de greuges, que, en aquesta reunió, són assumits com a tals pels estaments de la cort

memorials que ja han passat pels braços, més els que es presentessin fins dilluns (ACA, C, 1041, f. 539v).

79 És a dir, que tots tres braços estan d'acord a incloure la demanda en qüestió en la reclamació que es presenta al rei (v., p. ex., ACA, RP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 306v-307v, 310). Per passiva, hi ha, doncs, reclamacions que no arriben a passar pels tres estaments -si algun hi manifesta el desacord-, i, consegüentment, no s'arriben a presentar al monarca perquè no són assumides pels braços.

80 El rei hi respon que ja està respost pels capítols de la Inquisició (ACA, C, 1041, f. 749-750, ACA, RP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 571-572).

81 Sembla bé a l'estament eclesiàstic, després de rebre'l del reial, i es comet al promovedor que el porti al braç militar (ACA, RP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 294, 299). S'hi respon que sa Majestat manarà reveure el procés a Barcelona dins del termini de tres mesos després d'assentada la reial Audiència (ACA, C, 1041, f. 749-750, ACA, RP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 751-752).

82 Sembla correcte a l'estament eclesiàstic (ACA, RP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 299v). S'hi respon que *en lo universal* ja és en les constitucions, i *en lo particular*, s'adreça als jutges de greuges (ACA, C, 1041, f. 749-750, ACA, RP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 571-572).

83 En un altre ordre, les (equivalents) peticions comunes del parlament anglès giraven, segons HARRIS, "The formation of ...", p. 50-52, al voltant de les protestes contra les càrregues de guerra, l'interès pel govern local, i la reacció davant la regulació del comerç.

84 També, ACA, RP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 304v.

(⁸⁵); assenyaladament, la infàmia feta a Barcelona i la presa de Pere Cassador (⁸⁶); l'anomenada pragmàtica dels cavalls (⁸⁷); o la pragmàtica per la contribució a les obres de Perpinyà i de Roses (⁸⁸). Se citen també el cas de Marc Ferrer, de qui es diu que coincideix l'interès particular amb l'universal, que no sembla bé que la constitució es remediés pels jutges de greuges, i que se li reserva dret a Barcelona i a Perpinyà (⁸⁹); i el de l'*excusado* (⁹⁰); alhora que es diu que, atès que falten proves en els presentats per les ciutats, viles i llocs, s'adrecen als jutges de greuges (⁹¹).

Després d'aquesta activitat, els braços elegeixen persones per suplicar al monarca que mani posar-los remei. Ocasionalment, es pot plantejar que es presentin al monarca tots els memorials que estaven a punt

⁸⁵ Confirma l'assumpció estamental el vot del comte d'Altona, ACA, G, 1039, f. 139v -v. apèndix-.

⁸⁶ Infàmia que ha de ser purgada perquè s'entén que dit Cassador no en tenia la culpa (ACA, G, 1041, f. 749-750; ACA, RP, DG, Cl. 5^a, A, 20, f. 571-572). Sobre Pere Cassador, v. BADA, *Situació religiosa ...*, 2^a part, p.

⁸⁷ Consta que ja hi és proveït per constitució, i que la dita pragmàtica no es guardi, ni s'executi, i sigui haguda per no feta (ACA, G, 1041, f. 749-750; ACA, RP, DG, Cl. 5^a, A, 20, f. 571-572).

⁸⁸ El rei revoca les pragmàtiques per la fidelitat dels seus poblats i pel servei que promptament li faran (ACA, G, 1041, f. 749-750).

⁸⁹ ACA, G, 1041, f. 749-750; ACA, RP, DG, Cl. 5^a, A, 20, f. 571-572.

⁹⁰ ACA, G, 1041, f. 749-750; ACA, RP, DG, Cl. 5^a, A, 20, f. 571-572.

⁹¹ ACA, G, 1041, f. 749-750; ACA, RP, DG, Cl. 5^a, A, 20, f. 571-572. Queda clar, doncs, que hi ha alguns greuges que no passen pels provisors, i d'altres que sí.

juntament amb la suplicació dels greuges de les corts passades (92); que són tres memorials, els quals, segons parer del braç eclesiàstic, haurien de ser donats al rei per una ambaixada formada pels mateixos elegits per apuntar els greuges (93), després que els promotors hagin demanat hora als tractadors per presentar els memorials al rei.

A més de demanar que en el mirar els greuges no hi intervinguin els del consell del rei (94), l'estament reial demana que es faci, com consta en els *exemplars* (és a dir, precedents) de què disposen, una protesta per haver de presentar els memorials en una població fora de cort, Binèfar (95), per malaltia del rei (96).

92 ACA, C, 1041, f. 490v-491. S'hi adhereixen el braç reial, i el militar, tots dos per mitjà d'ambaixadors.

93 Pels eclesiàstics són el bisbe de Vic, l'abat de Poblet i el capítular de Barcelona, pel militar són Jaume Cardona, Berenguer Peguera i Pere Cassador (ACA, C, 1041, f. 479v-480). Aquesta elecció no coincideix amb la que es fa per a la provisió de la suplicació del nomenament (ACA, C, 1041, f. 666, 666v).

94 La presència o no dels oficials reials en la celebració de la cort ha estat font constant de conflictes i friccions, tenyits sempre d'un tel en funció de la correlació de forces polítiques del moment. Per al cas anglès, v. RICHARDSON / SAYLES, 'The King's Ministers in Parliament, 1272-1307', 'The King's Ministers in Parliament, 1307-1327', 'The King's Ministers in Parliament, 1327-1377'.

95 La qual ja ha estat degudament habilitada, des del punt de vista formal, per tal que pugui ser considerada, sense perjudicar cap dret a ningú, ni establir un precedent nociu, com si fos (una extensió de) la mateixa illa de Montsó.

96 ACA, C, 1041, f. 476-476v, 479v; ACA, C, 1042, f. 873v-874v, ACA, RP, BC, Cl. 5^a, A, 20, f. 306v-307v, 333-338. A més, es demana que la protesta es faci al proemi dels memorials que es presenten al rei (ACA, C, 1041, f. 499).

Sembla clar que la no conservació dels quaderns de greuges generals que (hem de suposar) s'havien anat fent en les diverses corts del segle, en un context en què els mateixos estaments que tenen (i demostren) un alt interès per a conservar determinades actuacions per escrit són els qui s'exclamen del fet que no figurin inclosos en els processos, no fa presagiar cap conclusió de tipus laudatori quant al desenvolupament i activitat que devia envoltar el plantejament i la resolució dels greuges generals. Pressions polítiques summament intenses i conjunturals, el recurs a vies alternatives (comissions, ambaixades, altres instàncies), devien ser, basant-se sempre en un principi d'oportunitat, modulats convenientment pel de rendibilitat (econòmico-política), els criteris que devien presidir la decisió dels reclamants a l'hora d'optar per un camí o per un altre.

Concepte de greuge

Els tractadistes s'han demanat sovint què és greuge, què és un greuge de cort, què queda comprès en dits termes. El referent mental comú que trobem en els assajos de definició que elaboren descansa, essencialment, en la idea apriorística que el pretès greuge és una actuació que el subjecte agent reclama al monarca perquè considera que s'han lesionat els seus drets (97).

97

CALLIS, *Extragravatorium* ..., f. 29 ss.; BERNARD, *Discurso breve sobre* ..., p. 28. ss.; BELLUCA, *Speculum* ..., f. 202 ss.

Per a CALLÍS, en allò que podríem considerar un sentit ample, es tractaria de qualsevol lesió d'un dret d'altri, sigui produïda per via judicial, sigui produïda per via extrajudicial; o bé quan la justícia no és servada (98), entre d'altres de més moderns i imprecisos (99).

Concepte de greuge de cort

A partir d'aquesta idea genèrica i global d'un perjudici que el subjecte no hauria de suportar perquè li suposa un *greuge*, és a dir, una càrrega a la qual no està obligat, els tractadistes procedeixen a concretar quins són els trets que distingeixen aquell del que jurídicament rep la denominació de *greuge de cort*.

Si reprenem el fil de l'aportació del jurisconsult de Vic, el *greuge de cort* es configura com una lesió o perjudici fet pel senyor rei o pels seus oficials ordinaris i delegats, sigui per un mitjà judicial, sigui per un mitjà extrajudicial, en el dret de qualsevol habitant de Catalunya; o, també (tot mantenint el paral·lelisme amb la definició anterior) quan la justícia

98 *Extragravatorium* ..., f. 29, n. 72.; BERARD, seguint l'anterior, el defineix com una lesió judicial o extrajudicial "sin guardarse su derecho y justicia" (*Discurso breve sobre* ..., p. 28v).

99 P. ex., d'ESCLARY, *Histoire des institutions* ..., III, p. 64-65, parla d'actes il·legals comesos contra la nació des del darrer parlament.

no és servada (¹⁰⁰). I són precisament els judicis contra justícia que determinen per a BELLUGA (¹⁰¹) -i també per a BERARD (¹⁰²)-) la condició que un greuge sigui reparable en cort.

Però és que CALLÍS encara dóna un altre pas, avança i concreta més una construcció que emula l'estructura de les categories concèntriques. Ho fa traient profit dels girs d'estil quan es demana què és un greuge, però ara es tracta, ja, *pròpiament*, d'un greuge de cort.

Tot seguit passa a destacar-ne alguns dels trets principals: *Pròpiament*, doncs, un greuge de cort és aquell presentat contra el rei i els seus oficials, que pot ser resolt sense que hi calgui la intervenció d'un tercer (¹⁰³), ja que si hi cal la participació d'un tercer

100 CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 30 n. 24, també en aquest aspecte és seguit per NIURES, *Apparatus super* ..., II, col. 10, cap. XXXIII (f. 463, n. 2), i per BERARD, *Discurso breve sobre* ..., f. 29v. CALLÍS invoca ací l'autoritat del capítol *Item ordinamus et statuimus quod si maleficcium*, de la cort de Montsó del rei Alfons II [= *Ordenam, e statua*, 2CADC, 1,9,15,2 (f. 457), 3CADC, 1,9,15,2 (f. 433)]; i el capítol *Item quod omne maleficcium* en la primera cort de Barcelona de Jaume II [= *Tota mala feta*, 2CADC, 1,9,15,4 (f. 457), 3CADC, 1,9,15,4 (f. 433)], i el capítol *Præterea confirmantes* de la cort de Perpinyà de Pere III [= *Part apò confirmants*, 2CADC, 1,1,13,7 (f. 39), 3CADC, 1,1,14,7 (f. 39-40)], i els capítols VII i XVI, més les respostes que s'hi fan, de la cort de Barcelona del rei Martí.

101 *Speculum* ..., rub. 42, f. 202, n. 1.

102 *Discurso breve sobre* ..., p. 29v-30.

103 *Extragravatorium* ..., f. 30, n. 25; f. 31, n. 30-31. Respecte a la necessitat o no de la intervenció del tercer, n'han fet plat altres autors, com ara BERARD (*Discurso breve sobre* ..., p. 29v-29); tenint-hi en compte, fins i tot, les excepcions, com ara la desposseïció d'un castell (*Extragravatorium* ..., f. 31, n. 30), que també assumeix BERARD (*Discurso breve sobre* ..., p. 29-29v).

per a resoldre'l, aleshores ja no es tracta d'un greuge de cort que pot ser proveït en la cort (104). Una segona característica pròpia del greuge de cort és quan la instància de la causa i el greuge es pot examinar solament amb el rei i amb els seus oficials (105), i ha de ser examinat en cort general (106).

Dintre de la tendència a delimitar el contingut del greuge de cort, CALLÍS, que havia estat provisor de greuges, diu que la comissió que fa el monarca abraça qualsevol cosa (o actuació, més ben dit) que el rei faci contra les constitucions o el dret, no per justícia, sinó injustament (107).

S'accepta per la doctrina que les actuacions del príncep i del seu lloctinent general que són qualificades com a greuges, en la mesura que no tenen superior, es poden proposar i declarar en corts (108).

104 Aleshores, *non esset gravamen curie providendum in curia* (CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 30, n. 25). Segueix un cas a tall d'exemple (CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 30-31, n. 25-28).

105 CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 31, n. 29. Cita i transcriu la provisió que féu el rei Pere en la cort de Montsó en el greuge donat pels braços eclesiàstic i militar del Regne de València i del Principat de Catalunya a propòsit d'unes imposicions (CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 31, n. 29).

106 CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 31, n. 30. Quan no és greuge de cort pot ser examinat separatament (CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 31 n. 31).

107 Així ho diu: "... veniunt ergo in propositione gravaminum et in nostra commissione quicumque dominus Rex fecerit contra constit[utionem]. et iura non per iustitiam sed alius iniuste ...", *Extragravatorium* ..., f. 63-64, n. 105.

108 BERNARD, *Discurso breve sobre* ..., p. 30.

Casos en què sí és procedent presentar greuge

La part que es considera perjudicada perquè el monarca dicta sentència règia en una causa desviant la justícia pot suplicar-ne, i a Catalunya, oferir greuge pel dit motiu. Aquesta és l'opinió de CALLÍS, qui es basa en el capítol de la cort de Sant Cugat [de 1419] i en la comissió que se'ls féu (109), perquè el rei quan no sentencia justament grava i lesiona la part.

Hem vist que l'exercici de les regalies no genera greuge, però abusar-ne, en la mesura que esdevé una actuació contra justícia i dret, sí; ja que permet que els provisors coneixin de les queixes que se'n deriven (110).

Quant als dubtes que es planteja CALLÍS per saber si se'n pot conèixer en virtut de la comissió, trobem, d'una banda, el cas d'un greuge fet en una causa patrimonial pel rei o pel seu batlle. S'argumenta que les causes patrimonials són exemptes de la cognició per part dels oficials ordinaris de Catalunya i correspon només al rei de conèixer-ne (111). A més, res no impedeix que aquest tipus de causes de la jurisdicció reial siguin delegades

109 *Extragravatorium ...*, f. 59.

110 CALLÍS, *Extragravatorium ...*, f. 63, n. 105. També, seguint-lo, BERARD, *Discurso breve sobre ...*, p. 31v.

111 CALLÍS, *Extragravatorium ...*, f. 64; en virtut de diverses regias prag[maticas] sanc[tiones] del rei Pere III.

(112); rebla el clau invocant la màxima que totes les causes són delegables, fins i tot aquelles la coneixença de les quals correspon només al príncep (113).

D'una altra, es pot plantejar greuge per la revocació de la concessió d'un ofici, tant si és vitalícia com si ho és per un període triennal, perquè no es pot fer sense una causa justa i sense complir uns determinats requisits. Així doncs, la revocació d'un ofici concedit vitalíciamment o per un període determinat de temps sense una causa justa i no cridat ni oït el possessor, permet la possibilitat de presentar greuge, salvat algun cas excepcional (114).

Si es tracta d'un deute contractual (p. ex., el preu de la cosa) que el rei no arriba a satisfer, sembla que se'n pot plantejar greuge (115). L'actitud també és afirmativa si es tracta de qualsevol espoliació d'alguna pensió -reial- que faci el monarca o algun dels seus oficials; aleshores resta oberta la via del greuge de cort per haver actuat contra constitucions (116).

112 CALLIS, *Extragravatorium* ..., f. 64, en virtut de la pragmàtica sanció de Jaume II dada a Tarragona i adreçada a Pere de Casclara, jutge de cort, a propòsit de la jurisdicció de Sant Feliu de Guisols.

113 CALLIS, *Extragravatorium* ..., f. 64.

114 CALLIS, *Extragravatorium* ..., f. 64-65.

115 CALLIS, *Extragravatorium* ..., f. 66.

116 CALLIS, *Extragravatorium* ..., f. 67.

És també un cas explícit de greuge de cort el derivat de tots aquells deutes personals del rei i dels seus oficials (117).

Accessàriament, apareix la qüestió de si el príncep està obligat a observar els compromisos (és a dir, assignacions i deutes contractuals) contractats pels seus predecessors, i de si se'n pot formar greuge. L'opinió doctrinal, després d'un llarg exemple i d'acudir a principis que regeixen la successió dels monarques, es reconduïx també ací a l'obra de CALLÍS, qui conclou, tant si considerem el príncep hereu dels seus predecessors (118), com si diem que no n'és successor, sinó només hereu en el regne (119), que per totes dues vies hi està obligat (120) i que ha d'observar els contractes dels predecessors (121).

És també procedent de presentar greuge per part dels consellers de la vila o ciutat per la captura injusta per part dels oficials reials d'un ciutadà (122).

117 Tot i que, pel que diu, segons ell no s'ha fet mai (CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 67).

118 CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 68 (cita C., 2,50; C., 3,32,14; C., 4,51,3).

119 En virtut de D., 10,2,2,1 (CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 68).

120 CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 67-68, n. 109-110.

121 Es basa en D., 23,3,72 i D., 33,8,6; D., 33,8,10 (CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 68).

122 CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 72 (cita C., 1,4).

Casos en què no és procedent de presentar greuge

Ja sabem vist que no és vàlid de presentar greuge per l'exercici de les regalies, perquè no poden causar injúries o danys (123), sempre que no se n'abusi.

Sembla, en canvi, que no es pot presentar greuge de cort per una querella d'iniquitat de sentència com ara una apel·lació, perquè el rei no pot ser inic, però el jutge sí, i aleshores ja no ens trobaríem en el mateix àmbit que la reclamació contra la falta de justícia d'una sentència reial, que sí que admet que se'n presenti greuge (124) i conclou, *quod re vera et de veritate iuris*, que no es pot presentar greuge per un dret al·legat en segona part (125).

El jurisconsult vigatà es pregunta si es pot plantejar greuge quan el príncep, que ha fet una gràcia, la revoca per una causa justa; i sense necessitar arguments opina que no es pot plantejar (126).

Pel que fa a la concessió graciosa per la qual s'assigna una determinada pensió anual, sia sobre els emoluments de la cort, sia sobre la lleuda de Tortosa, sia sobre porcions del pa, el vi i la carn, i en cas que s'esdevingui que un any els emoluments són nuls (o molt minsos) i no se'n paga l'assignació, CALLÍS argumenta que

123 CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 59.

124 CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 60, n. 100.

125 CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 60, n. 101.

126 Està pensant en el cas d'una remissió d'un crim, p. ex. (CALLÍS, *Extragravatorium* ..., f. 64, n. 106).

no se'n pot presentar greuge. Cal esperar per cobrar d'allà d'on sigui possible; perquè només fóra possible arribar a presentar-ne greuge si s'aconsegua demostrar que hi hagué pro diners per pagar i no es féu o que no n'hi hagué prou per culpa del rei (127).

Es també CALLIS qui es planteja si es pot formar greuge d'una causa vertent davant del príncep o de la seva audiència davant dels proveïdors de greuges. S'inclina per una decisió negativa ja que els comissionats no s'han d'immiscir en altres afers que aquells que els han estat delegats (128).

127 CALLIS, *Extrogravatorium* ..., f. 65; en virtut de L.F., 2, 57.

128 CALLIS, *Extrogravatorium* ..., f. 69, n. 115 (cita D., 5, 1, D., 30, 1, 33 i D., 31, 1, 44; C., 2, 1, 3).

Capítol VIII: Entre la provisió i la instrucció

SUMARI:

Entre la provisió de nomenament i la instrucció del procés

De la presentació de les demandes a la presentació dels memorials

La tramitació a través dels braços

Activitat prèvia a la instrucció del procés de greuges (la qual té lloc durant la cort)

Qui pot presentar greuges?

La presentació de les queixes als estaments

La presentació dels memorials al rei